MERENSKY I
INGEBRUIKTE/MATERIAAL
RAKNOMMER 13A

MERENSKY-BIBLIOTEEK
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
31-1-1969
Klasnommer 2(68)
H 59/11

Die Hervormer

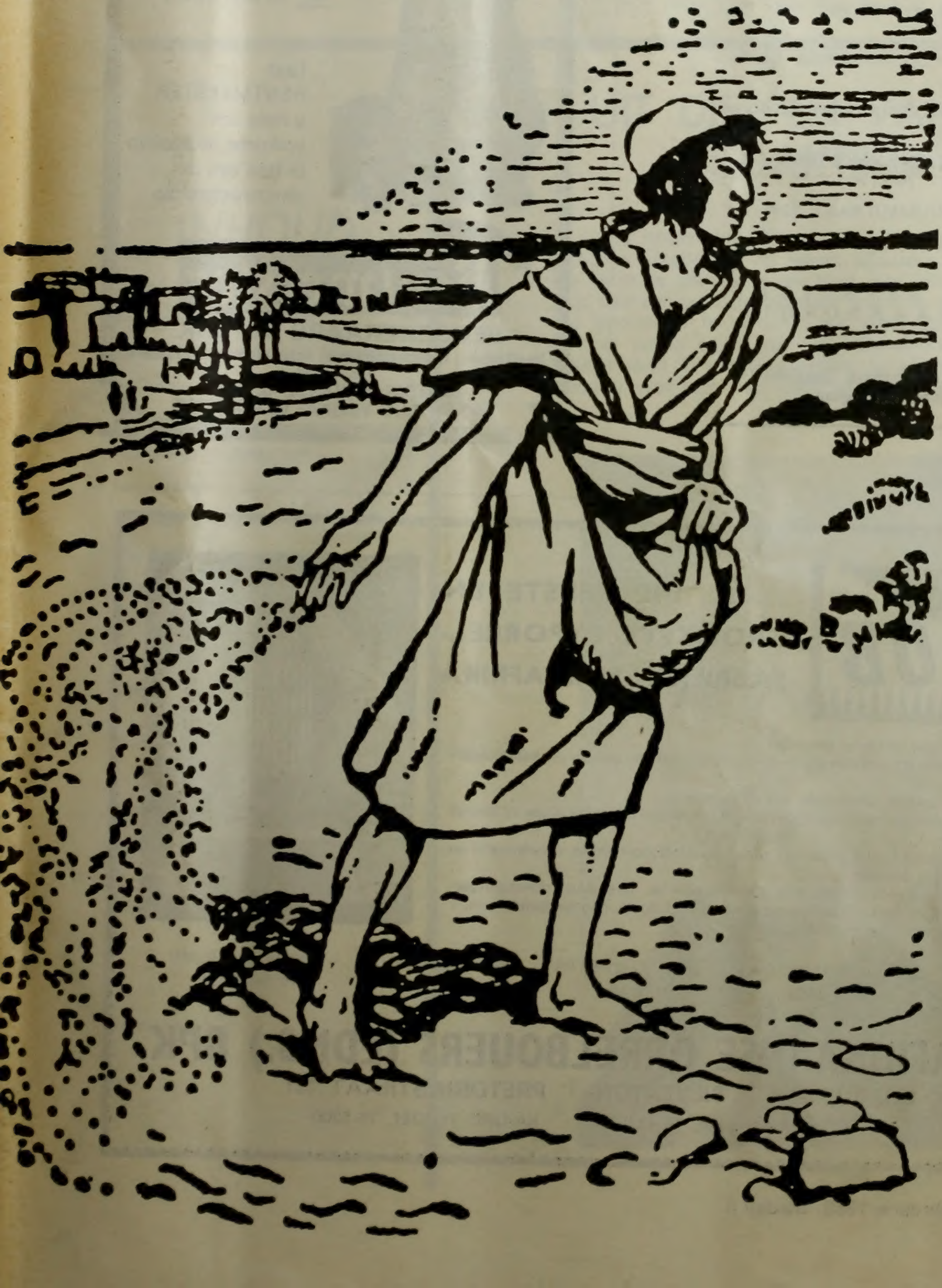

NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK
AFRIKA

Jaargang LIX Nr. 11

FEBRUARIE 1969

By die poswese as
nuusblad geregistreer

DIE SAADSAAIER —

Opgedra aan :
Ds. Joh. Dreyer.

PISTORIUS
POSBUS 9 POTGIETERSRUS

Koöperatiewe, Private en Staatsverskaffers :

- 95.62% LEO Dolomitiese Landboukalk
- 96.6% ALLESCA Super Kalsitiese Lbk.
- KALKSTEENAMMONIUM-NITRAAT 26% N.
- AMMONIUMSULFAAT 21% N.
- SINK Bemestingstof

ONS PRESTIGE U WAARBORG!

Etlike treinvragte daagliks. Geen vertraging.

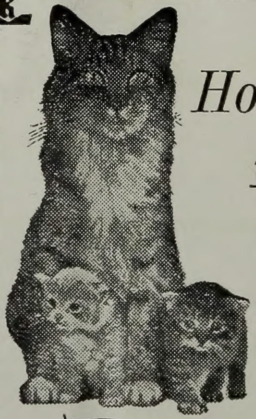

Hoe veilig is u Gesin?

Laat RENTMEESTER u help om volkome rekenskap te gee van u rentmeesterskap

Rentmeester
VERSEKERAARS BEPERK
Hoofkantoor: Rentmeestergebou, Bosmanstraat 219, Pretoria.
Tel. 3-1258

VOLLEDIG BEPLANDE LEWENSVERSEKERING VERSKAF GEMOEDSRUS

SAOB

. . . . DIE EERSTE EN GROOTSTE PYPORREL-FABRIEK IN SUID-AFRIKA

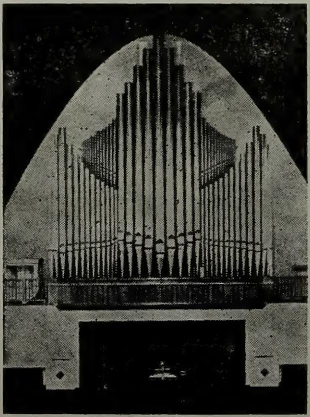

- Lewer gemiddeld een orrel per week af.
- Bied 'n volledige en gereelde stem- en onderhoudsdiens aan oor die hele Suider-Afrika.
- Verbou en restoureer bestaande orrels.
- Bou ook 'n volledige reeks standaardmodel orrels teen uiters lae pryse vir kleiner kerke en sale.
- Het reeds 'n groot aantal pyporrels aan privaat persone, skole, universiteite en ander instellings gelewer.
- Vervaardig benewens orrels ook toringuurwerke, luiklokke, dowegehoortoestelle en ander kerkmeubels soos banke, preekstoele, nagmaaltafels, ens.
- Takke en tegniese verteenwoordigers te

KAAPSTAD	BLOEMFONTEIN	PORT ELIZABETH	POTCHEFSTROOM	JOHANNESBURG
55-3848	7-4969	3-8554	7381	706-3539

SUID-AFRIKAANSE ORRELBOUERS (EDMS.) BPK.
POSBUS 200 SILVERTON PRETORIASTRAAT 157
TELEFOON 76-4844/5/6, 76-4305 NA-URE: 76-5751, 76-5200

die hervormer

FEBRUARIE 1969

INHOUD

Uit die pen van 'n redakteur . . . 1
Wyle mev. Malie Naude 4
Die redakteurskap ds. Joh. Dreyer 5
Vryheid 9
Die Skepping 11
Hoe moet 'n mens bid 12
Majubadag 13
Opvoedingsverantwoordelikheid 14
Die Kinders se Hervormer . . . 15
Groepvryetydsbesteding 19
Bomme en Gebed 20
Die Kerk op die Platteland 21
Liggaamlike hemelvaart van Maria 23
Doodsberigte/Memoriams 24
'n Boek om te lees 24
Amptelike Berigte 25
Barmhartigheidsdiens/Welsynswerk 27

Jaargang LIX Nr. 11

Redakteur :
Ds. Joh. Dreyer,
Van Riebeeckstraat 97, Potchefstroom.

Redaksie :
Vroue Rubriek : Mev. Marie Dreyer.
Jeugrubriek : Dr. L. M. le Roux.
Prof. dr. P. S. Dreyer; Dr. P. J. T. Koekemoer;
Prof. dr. J. I. de Wet; Prof. dr. F. J. van Zyl.

UIT DIE PEN VAN 'N REDAKTEUR

Die naam Joh. Dreyer is onlosmaaklik verbind aan Die Hervormer. As lesers elke maand die naam op verskeie plekke in die blad lees, dink hulle dan ook daaraan wat dit beteken om elke maand daardie boodskap te skrywe. Vir byna 32 jaar is ds. Dreyer reeds redakteur van Die Hervormer. Om elke maand 'n inleidingsartikel te skrywe, van die gehalte wat ons van hom gewoond is, is nie 'n

☐ Blaai om

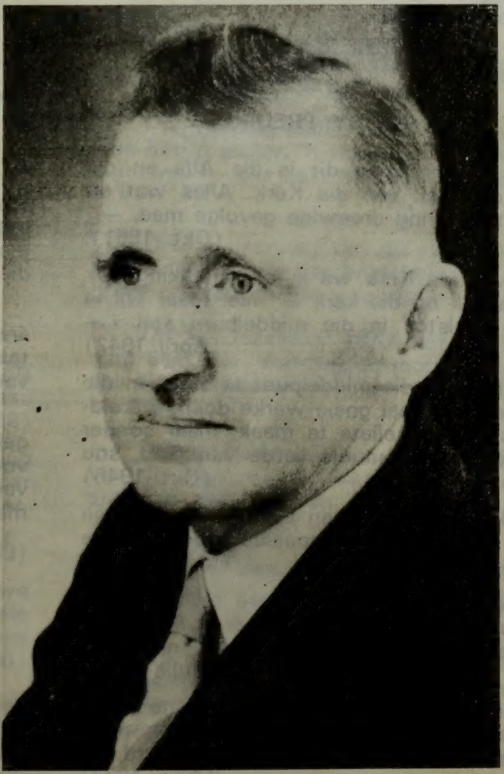

DS. JOH. DREYER

geringe taak nie. 'n Mens raak gewoond daaraan om 'n goeie inleidingsartikel te lees, sonder om altyd die waarde daarvan te peil.

Daar is reeds besluit om 'n seleksie van die artikels in boekvorm te publiseer. As ons nou aan u grepe uit die artikels weergee moet u nie dink dat dit alles omvat wat daar staan nie of ook nie dat dit die toekomstige boek vervang nie. Die keuse is alleen uit 'n paar onderwerpe gemaak. Dit is moeilik om met een gedagte die boodskappe van ds. Dreyer weer te gee. As ons dit tog waag sal ons sê dat die sentrale gedagte is: **Ons verkondig Christus en Hom alleen as die Hoop van die wêreld.** Die buiteblad will die gedagte uitdruk met die beeld van die saadsaaier — 'n bybelse gelykenis om die verkondiging mee uit te beeld.

Die uittreksels wat gemaak is moet natuurlik in sy verband gelees word om die trefkrag daarvan te bepaal maar elkeen is 'n uitspraak op homself en 'n waarheidsfeit wat elke leser gerus maar diep in sy hart kan bewaar.

Ons het baie hoë waardering vir die werk van ds. Dreyer en, die hartlike vertroue is dat hy nog lank vir hierdie besondere werk gespaar sal bly. Dit is vir skrywer 'n dankbare voorreg om op hierdie wyse geringe waardering te betuig en om voortaan behulpsaam te wees met Die Hervormer.

'n Volgende keer meer oor ander rubrieke deur ds. Dreyer versorg.

So het die redakteur o.a. in sy inleidingsartikels verklaar:

DIE KERK EN SY PREDIKING

Christus verkondiging dit is die Alfa en die Omega van die taak van die Kerk. Alles wat dit in die weg staan bring droewige gevolge mee. — (Okt. 1961).

Die Hervormde Kerk wil in die prediking ook nie „meer nadruk op die kerk lê" nie, maar wil in sy prediking Christus in die middelpunt stel. — (April 1942)

Sonder Hom in die middelpunt te stel kan die Kerk baie presteer, veel goeie werke doen, wêrelddele deurreis om proseliete te maak, maar sonder Hom die openbaring van die liefde van God, sou dit ons niks baat nie. (Okt. 1946)

Die Volkskerk wil uitgaan tot die hele volk en nie homself beperk tot 'n bepaalde groep uit die volkslewe nie. (Maart 1944)

Al die eeue deur het die ware gelowige gesoek na gesonde en heilige kerke en kon dit nie vind onder een van die bestaande kerke nie. — (Julie 1937)

Die kranke moederkerk moenie verlate word om die gebreke in kerkregering of tug nie, maar moet onafgebroke tot reformasie geroep word. — (Aug. 1937)

Die kerk moet oopstaan vir kritiek en veral selfkritiek. Teen selfvoldaanheid moet voortdurend gewaak word. Die soeklig van die Woord van God moet onafgebroke op die kerk gewerp word. — (Okt. 1958)

Die Here het ons Hervormde Kerk, ... tog klein gehou . . . . dat sy nie sal roem in eie krag en grootheid en invloedrykheid nie maar dat sy kan roem in die uitnemende grootheid van die krag van Jesus Christus. (Maart 1942)

En as ons as kinders van die kerkhervorming op die regte wyse die hervorming van die Kerk wil vier dan moet daar by ons ook 'n geloofshervorming plaasvind. (Okt. 1943)

Rome streef na mag en wie na mag streef, is altyd onverdraagsaam. (Aug. 1950)

Die Hervormde Kerk wil homself bly. Hy wil geen vreemde gees nie maar wil die gees van die voorgeslag bestendig en trou bly aan sy verlede. En daarom geen kerkvereniging nie . . (Des. 1938)

Om vir jouself 'n profetemantel om te hang en dit die kerk te ontsê klink na kritiek uit die hoogte. Dit is egter die metode van baie kritici in hierdie tyd. (Jul 1963)

DIE KERKLIKE AMP

Die oorspronklike woord vir amp . . . . . . is „ledeuoir" wat beteken „skuldige plig". — (Okt. 1938)

Miskien het die predikantenood wat die Hervormde Kerk vir 100 en meer jare ken, meer geleenthede geskep vir kerkraadslede, veral ouderlinge om . . . as werktuie in die hand van God mee te werk aan die opbouing van die geloof en die volmaking van die heiliges. (Jan. 1942)

Die ouderling moet in een woord 'n geestelike aristokraat wees, want sy taak is 'n geestelike taak om te waak en te regeer oor die gemeente van Christus . . . . (Maart 1948)

Dit word tyd dat ons lidmate tot die besef gebring word dat elkeen in die kerk van die Here voorregte en verpligtinge het, dat die priesterskap van alle gelowiges meebring die daadwerklike medewerking van elke gemeentelid.—(Junie 1959)

APOSTOLAAT

'n Lewende Kerk moet voortdurend op die aanval wees teen die magte van die duisternis; moet sonder ophou die verlorenes soek; moet altyd vol erbarming vir die afgedwaaldes wees. — (Feb. 1946) 'n Kerk wat tevrede is om te hou wat hy het, wat net omsien na sy eie lidmate . . . . so 'n kerk . . . . sal in sy eiegeregtigheid wegsterwe. — (Maart 1946)

Daar word baie remedieë aangegee vir die verbetering van ons kerkbesoek . . . . Maar laat ons God eers bid om sy Gees sodat, Dié vaardig kan word in die harte van die gemeente en die liefde wek tot God. (Maart 1952)

Die eerste taak van die Kerk is (dan) deelname aan die werk van Jesus Christus wat voortgaan met die werk om die volkere te versamel tot sy kudde. (Sept. 1957)

En ons wat Christus bely moet só lewe dat ons buitestaanders jaloers maak oor ons geloof en ons blydskap, ons hoop en ons verwagting en hulle daardeur tot Christus trek. (Okt. 1957)

Moet die Christelike Kerk nie met 'n dankbaar hart vir wat ons aan Israel te danke het, bid om die middel in die hand van God te wees, om Israel tot sy Messias te bring nie? (Nov. 1957)

Israel bid by die klaagmuur in die heilige stad om die vrede van Jerusalem. Dis die taak van die Kerk om Israel die prediking te bring van vrede deur die kruis van Golgotha. (Junie 1948)

Antisemetisme is uit die Bose. En die enigste afdoende, godgegewe middel daarteen is die evangelisering van Israel en van die volkere. — (Aug. 1944)

Dit moet ons by die uitoefening van die tug te doen wees om presies dieselfde waarom dit God te doen is, naamlik om te red en te behou. — (Sept. 1938)

Dit is hoog tyd dat die Bybel weer op tafel in ons gesinslewe gebring word. (Aug. 1959)

KERK EN STAAT EN VOLK

Die Kerk onderworpe aan die staat, is die humanistiese opvatting. Die staat onderworpe aan die Kerk is die Roomse opvatting. (April 1938)

Die Neutrale Staat is geen Bybelse skepping nie, ook nie 'n kind van die Calvinisme nie, maar 'n erfenis van die Franse Rewolusie wat God verwerp en die godin van die rede aanbid het. — (Nov. 1939)

Die Hervormde Kerk het nog altyd verhewe bo die party-politiek gestaan. Sy predikante het nie in die dae van die Republiek die staat ondermyn en geheul met die vyande nie. (April 1940)

Sy (Die Christen) plig is om, ook in die politiek, waardig te wandel die Evangelie van Jesus Christus en sy deel by te dra deur woord en wandel om wat vuil is te verwyder uit die staatkunde. (Junie 1943)

Wee die Kerk wat bang is om hier te kies (tussen Kommunisme en vakunie-bewegings op christelike, nasionale grondslag) en liewer uit vrees vir stryd neutraal wil bly. Hy is ontrou aan sy roeping. (Okt. 1937)

Die Kommunisme was tot dusver die vyand van die Kerk en daarom hou elke Christus-belyer sy hart vas as hy merk dat Kommunistiese Rusland sterker word. (Sept. 1945)

In hoever die Kerk in Rusland sy vryheid gekoop het en as prys vir daardie vryheid betaal het die bereidwilligheid om 'n gewillige instrument te wees in die hand van die kommunistiese owerheid, sal die tyd ons wel later leer. (April 1947)

Vir die nasionaal-sosialistiese staat is die Kerk nie veel meer as 'n handlanger van die staat nie, 'n stuk van die Derde Ryk. (Sept. 1937)

Elkeen, blank sowel as gekleurd, moet langs sy eie lyne ontwikkel, sy eie kultuur opbou en op sy eie geestesgoedere voortbou. (Februarie 1939)

Ons opvoedkundige, ons staatkundige stelsels en so meer moet stoel op die christelike oortuiging en die nasionale prestasies van ons volk om waarlik te kan aanpas aan ons volkskarakter om vrugdragend vir die toekoms te kan wees.

'n Kerk, maar ook 'n skool, wat hom afsonder van die breë tal van die volkslewe neem die posisie van 'n sekte in. (Jan. 1938)

Ons roeping eindig nie by ons eie groepie nie. Ons het 'n groter, 'n wyer roeping, 'n taak ten opsigte van — Die hele Kerk en die hele Volk. — (Des. 1941)

Ons is daarvoor om die bestaande staatskole te handhaaf en te verchristelik sover dit in die gegewe omstandighede moontlik is. (Februarie1944)

Op 16 Desember 1938 met die hoeksteenlegging van die Voortrekker-monument op Pretoria sal die wondereeu in ons volksgeskiedenis afgesluit word. (Nov. 1938)

Die Krugermonument is verskuif na die hart van die kerkplein in Pretoria en daar sal hy dan staan in die hart van die hoofstad soos hy sal voortleef in die hart van sy volk. (Nov. 1954)

As daar een saak is waarin voortdurend die leiding van God afgebid moet word, dan is dit tog in die keuse van 'n wederhelf. (Maart 1939)

Ons moet daarop wys dat teen egskeiding wat gegee word op grond alleen daarvan dat albei, die man en die vrou, dit verlang, baie ernstige besware ingebring kan word. Die verlaag immers die huwelik tot 'n proefhuwelik. (Junie 1947)

☐ Blaai om

UIT DIE PEN VAN 'N REDAKTEUR

Alleen hy wat onder biddend opsien tot God trou is, trou wil bly aan Hom wat trou bly tot in ewigheid, alleen hy sal sy vrou „in alles getrou wil bly." (Mei 1954)

Waarom moet hierdie magtige middel, die rolprent, in die hande van Satan gelaat word as sy instrument om mense weg van God en die weg van die lewe te lei? Waarom sal dit nie verower word en gemaak word tot 'n middel in Gods hand nie? (Julie 1946)

Rykdom word deur God gegee aan 'n mens, aan kerk en volk om daarmee te dien God en sy kerk, om daarmee ander ryk te maak.

Ons lidmate moet ryk word, ryk in geloof, ryk in liefde, ryk in Hom wat alleen waarlik ryk kan maak. (Februarie 1956)

FEES EN GEDENKDAE

Ook deur die Sabbatsontheiliging word die fondamente van ons volkslewe ondergrawe en ons volk word losgeruk van sy volksverlede en — tradisies. (Des. 1937)

Kersfees:

Hierdie vrede is geen skynvrede nie en geen wapenstilstand nie . . . . omdat die mag van die sonde oorwin is. (Des. 1960)

Teenoor Babel staan Bethlehem. En Bethlehem is die simbool van goddelike bemoeienis met die mens. Die neerdaling van God op aarde. — (Des. 1963)

Dit word tyd dat ons hierdie on-Afrikaanse en on-christelike Krismisfeesvieringe uit ons volkslewe verban; dat ons die aandag van ons kindertjies van die Krismis-vader aftrek en op Christus vestig . . . . (Nov. 1939)

As die mens in sy verlorenheid roep: Heer waar dan heen? dan klink dit vanuit die stad van Dawid: Die reddende genade van God het verskyn. Kom na Hom toe. (Des. 1947)

Dis die ou mens van sonde wat vaarwel gesê moet word en nie die ou jaar nie. Om waarlik 'n nuwe jaar en 'n beter wêreld te hê, het ons nuwe mense nodig. (Jan. 1945)

P. M. SMITH.

MEV. WED. MALIE NAUDE

Die gemeente Ventersdorp en die samelewing in die algemeen het 'n gevoelige verlies gely deur die plotselinge afsterwe op Maandagmôre 11 November jl. van die suster Malie Naudé, geb. Jacobs. Haar eggenoot, B. A. Naudé, wat die gemeente 'n tyd lank as diaken en ook as ouderling gedien het het haar enige jare gelede deur die dood ontval en sedertdien het sy op die plaas Rooipoort net buitekant die dorp bly woon. Haar weduweemoeder het by haar ingewoon; met voorbeeldige toewyding en liefde het sy haar moeder verpleeg, wat die rype ouderdom van — ek meen — 98 jaar bereik het en gedurende die laaste tyd van haar lewe 'n invalide was.

Ek het die voorreg gehad om die familie sedert 1920 persoonlik van naby te ken en my pastorale werk het my in bestendige aanraking met hulle gebring. Die hartlike vriendskap lewe in my dankbare herinnering voort. Wat my in Malie altyd weer getref het, was haar opgewekte, sonnige natuur. Hoe swaar die wêreld soms ook gedruk het en hoe diep sy ook die eensaamheid veral na die heengaan van haar bejaarde moeder gevoel het, haar Christelike blymoedigheid het sy steeds behou en besoekers altyd met haar kenmerkende glimlag ontvang. Sy het, soos die Spreukedigter dit uitdruk, die werksaamhede van haar huis nagegaan en die brood van luiheid nie geëet nie (Spr. 31:27). Dwarsdeur haar lewe was sy koersvas en aan haar kerk geheg. Ons dink met groot dankbaarheid aan haar lewe en voorbeeld en dank die Here vir die voorreg van haar vriendskap. Saam met die familie dank ons die Here vir die mooi herinneringe wat ons van haar in ons hart mag bewaar en waardeur ons lewe verryk is.

DS. D. F. ERASMUS, snr.

SLAAP GOED & BEVEG ASMA- & BRONGITIS-AANVALLE

Swaar asemhaling, hoesbuie, geroggel en gehyg weens herhaalde aanvalle van brongiale asma en brongitis, vernietig u gesondheid. Probeer vinnige MENDACO om verstopping te verlig, u lugpype te laat verslap en dik, verstikkende slym te help verwyder. Dan kan u lekker asemhaal, goed slaap en energie herwin. Kry MENDACO by apteke. Voel gou beter.

PYN IN DIE RUG

SENUWEEAGTIG, RUMATIES?

Die verkeerde soort voedsel en drank, kommer, te veel werk en herhaalde verkoues oorels dikwels u niere, en nier- en blaaskwale kan die oorsaak wees van oortollige suur, die feit dat u snags moet opstaan, pyn in die bene, senuweeagtigheid, duiseligheid, opgeswelde enkels, rumatiek en opgeswelde ooglede. In sulke omstandighede voel u oud voor u tyd. Help u niere om u bloed met Cystex te suiwer. Die heel eerste dosis begin u niere reeds help om van die oortollige suur ontslae te raak—en binnekort voel u soos 'n nuwe mens. Koop Cystex vandag.

VAKANSIEWOONSTELLE WARMBAD

Nuutgeboude, keurig ingerigte vakansieverblyf vlakby die Mineralebad. Dubbelwoonstelle: 4 tot 7 persone. Enkelwoonstelle: 2 tot 4 persone. Besonder lae buiteseisoen-tarief (vanaf R2.50 per woonstel per dag). TOERUSTING: beste gehalte meubels; eie badkamers met warmwater; ingeboude kaste en kombuiseenhede; elektriese stowe, -ketels en yskaste; beddegoed volledig; kookgereedskap en eetgerei. Brosjure beskikbaar.

SPA-VISTA VAKANSIE-WOONSTELLE
Voortrekkerweg 55, Warmbad
Tvl. — Tel. 299

DIE REDAKTEURSKAP VAN DS. J. G. M. DREYER BINNE DIE RAAMWERK VAN DIE REDAKSIES VAN „DIE HERVORMER” 1899-1969

Dit is 'n merkwaardige feit dat in die sestigjarige bestaan van „Die Hervormer” daar net vier redakteurs was wat oor sy lotgevalle beslis het, nl. ds. Jac. van Belkum (1909-1928), prof. dr. S. P. Engelbrecht (1928-1934), ds. T. F. J. Dreyer (1934-1937) en ds. J. G. M. Dreyer (1937 tot op datum). Andersins moet in gedagte gehou word dat die verbintenis wat die vier redakteurs met „Die Hervormer” gehad het, in werklikheid nog oor 'n langer tydperk as die bogenoemde jare gestrek het, aangesien elkeen van hulle vir jarelank op die redaksiekommissies van „Die Hervormer” en die „Almanak” gedien het, terwyl ds. Van Belkum ook betrokke was by die eerste „De Hervormer” van 1899.

MNR. H. M. REX

Ds. Jac. van Belkum van Heidelberg, was weliswaar die stigter en eerste redakteur van „De Hervormer” wat op 15 Mei 1909 die eerste keer verskyn het, maar tog moet onthou word dat hy ook, in samewerking met di. M. J. Goddefroy en J. Beyer, verantwoordelik was vir die publikasie van die histories belangrike „De Hervormer” wat op 15 Desember 1899 en 15 Mei 1900 as amptelike „Orgaan van de Ned. Herv. Kerk in de Z.A.R.” twee uitgawes belewe het. Die twee nommers is gedruk deur „De Zoutpansberg Wachter Drukkery” en uitgegee deur oudl. M. J. Pos van Pietersburg.

„Die Transvaalsche Kerkbode” onder redaksie van prof. dr. P. J. Muller en „De Vrije Opmerker” onder redaksie van sy seun, P. J. Muller jnr., het vanaf 1904 vir enkele jare probeer voorsien in die leemte wat ontstaan het na die verdwyning van „De Hervormer”. Dit was egter eers met die heroprigting van „De Hervormer” in Mei 1909 dat daar 'n nuwe tydvak in die geskiedenis van die Nederduitsch Hervormde Kerk sou aanbreek en dat ons kerk van toe af sonder onderbreking, behalwe vir 'n tydlank in die begin van die dertiger jare, oor 'n eie mondstuk sou beskik.

Van die eerste verskyning van die heropgerigte „De Hervormer” in Mei 1909 het ds. Jac. van Belkum in die aangesig van talle probleme en struikelblokke daarin geslaag om sonder enige redaksionele hulp die blad gereeld elke maand te laat verskyn tot met die uitgawe van Jrg. XVI, Nr. 12, wat op 15 Junie 1925 die lig gesien het. Vir jarelank was hy dus verantwoordelik vir die redigering van die blad. Die enigste persoon wat vir geruime tyd aktief betrek is by die administrasie van „De Hervormer” was die Administrateur, **mnr. H. J. L. Th. Roorda,** wat in latere jare verantwoordelik was vir die geldelike administrasie van die blad, onder andere vir die insameling van die intekengelde waarmee voortdurend ernstige probleme ondervind is.

DIE BROERS T. F. J. en J. G. M. DREYER.
Ag die dag van klein dinge nie gering nie.

Vanaf Jrg. XVII, Nr. 1, wat op 15 Julie 1925 verskyn het, is **prof. ds. S. P. Engelbrecht tot** die redaksie toegevoeg in uitvoering van 'n besluit van die Algemene Kerkvergadering wat vanaf 17 tot 27 Junie 1925 in sitting was. In dieselfde nommer word ook bekendgemaak dat die Algemene Kerkvergadering 'n verandering in die redaksie van „De Hervormer” gebring het en dat dit voortaan uit die volgende predikante sou bestaan: Ds. Jac. van Belkum, Hoofredakteur, prof. dr. S. P. Engelbrecht, Sub-Hoofredakteur, met di. **G. S. Alers, H. P. Wolmarans,** en **A. J. Barger,** Skriba van die Algemene Kerkvergadering, as verdere lede van die Redaksiekommissie.

Op 24 April 1926 het ds. en mev. Van Belkum op 'n oorsese besoek vertrek en tydens sy afwesigheid vir die res van daardie jaar, sou **prof. dr. S. P. Engelbrecht** optree as waarnemende Hoofredakteur met ds. H. P. Wolmarans as Sekretaris van die Redaksiekommissie. So het dit dan ook gebeur vanaf Jrg. XVII, Nr. 10, April 1926.

☐ Vervolg op bladsy 7

My naam is Martie.
Ek spaar gereeld by Saambou.
Een van die dae kuier
ek in Europa.

Saambou
BOUVERENIGING

WAAR MENS
TUIS VOEL

VZ&R—K6394/A2

HART-
KWAAL

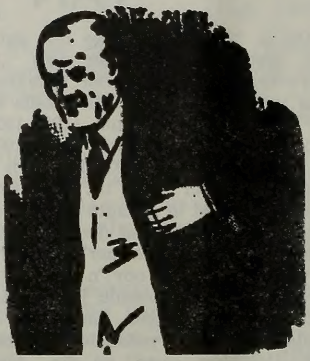

Elke deel van u liggaam kry sy lewensenergie van die suurstof en voedingstowwe in die bloedstroom. Bloed sirkuleer omdat dit gepomp word deur die hart — die wonderbaarlike, gespierde masjien wat jaar in jaar uit onophoudelik werk om lewe en gesondheid te bewaar.

Soms word die hart wel 'n bietjie moeg, sy klopping swak of onreëlmatig. Dit is egter nie altyd aan 'n ernstige hartkwaal ('n saak vir die spesialis!) te wyte nie. Dikwels dui dit eenvoudig op verswakte hartspiere en gevolglike ondervoeding van u liggaam . . . en dit kan u baie afmat en uiput.

In sulke gevalle gee Dr. Allens-Watersugpille doeltreffende verligting. Dr. Allens-Watersugpille belemmer nie enige ander behandeling wat u ondergaan nie, maar as u wel 'n dokter raadpleeg, sê hom dat u hulle gebruik.

Dr. Allens-
Watersug-
Pille

85c by apteke oral

Die Redakteurskap van Ds. J. G. M. Dreyer

☐ Vervolg van bladsy 5

In die hoofartikel in Nr. 10 van April 1926 het prof. Engelbrecht as volg oor **ds. Jac. van Belkum** geskrywe:

> „Ds. van Belkum is niet alleen de oprichter van „De Hervormer", maar ook de ziel er van. Sedert Junie 1909 (hy bedoel Mei 1909) ,dus bijna zeventien jaar geleden, heeft hij iedere maand gezorgd, dat er een „Hervormer" was. Ja, er was een tijd, waarin hy vrijwel alleen ons blad moes volschrijven. In moeilike tijden heeft hij volhard, en het is hem ongetwijfeld een oorzaak van grote vreugde, dat de tijden zoveel beter zijn geworden. Er is meerdere hulp gekomen, en de belangstelling in de kerk is ontwaakt. De grote opleving van het kerkelik bewustzijn en het ontwaken van het gevoel van samenhorigheid is groteliks aan „De Hervormer", het werk van Ds. van Belkum te danken. Niet altijd heeft „De Hervormer" de genoegzame mate van waardering ondervonden, en ook zelfs nu nog is de belangstelling verre van wat het zijn moet, en ook heden ten dagen zullen er misschien nog dezulken gevonden worden, die niet weten om „De Hervormer" en het werk van Ds. van Belkum behoorlijk op prijs te stellen. Het is jammer. Maar wij weten, dat Ds. van Belkum niet gewerkt heeft om van de mensen toe gejuicht te worden, of om van de menigte loftuigingen te ontvangen . . . Neen, menseneer heeft Ds. van Belkum nooit gezocht. Voor hem was er maar één doel, de bloei van het Godsrijk in het Algemeen, en van de Nederduitse Hervormde Kerk in het biezonder. Met „De Hervormer" heeft Ds. van Belkum de opbouwing van de Nederduitse Hervormde Kerk beoogd, en de vruchten van dit werk zijn heerlijk, want zoals boven vermeld „de vruchten" van „De Hervormer" worden vandaag door de Kerk geplukt".

Vanaf Jrg. XVIII, Nr. 1, 8 Julie 1926, word die redaksie aangegee soos bo aangedui terwyl die naam van mnr. Roorda, as Administrateur, ook bygevoeg is. Hierdie redaksie was verantwoordelik vir die publikasie van „De Hervormer" tot met Jrg. XX, Nr. 1, 15 September 1928. Op die sitting van die Algemene Kerkvergadering wat vanaf 8 tot 21 Augustus 1928 geduur het, is 'n nuwe redaksie van „De Hervormer" en die „Almanak" genoem en opmerklik is dat ds. Jac. van Belkum van toe af optree as Ere-Hoofredakteur. Op daardie stadium was hy nie meer 'n diensdoende predikant nie maar aangesien daar gevoel is dat hy tog op die redaksie behoort te wees, is 'n uitweg bedink om hom as Ere-Hoofredakteur te benoem. Die nuwe **Hoofredakteur** was **prof. dr. S. P. Engelbrecht** wat vanaf Jrg. XX, Nr. 5, 8 Oktober 1928, as sodanig optree, bygestaan deur prof. dr. J. H. Greyvenstein, di. G. E. Alers, H. P. Wolmarans, **T. F. J. Dreyer** en die **Voorsitter van die Finansiële Kommissie.** Vir die eerste keer word **ds. J. G. M. Dreyer,** destyds van Ermelo, ook lid van die Redaksiekommissie. Dit is vanjaar dus meer as 40 jaar dat ds. Joh. Dreyer nou betrokke is by die publikasie van „Die Hervormer" en die „Almanak". Reeds op 13 September 1928 is hy gekies as Sekretaris van die Kommissie vir die „Almanak" en „Die Hervormer" terwyl ds. Van Belkum opgetree het as Voorsitter, prof. Engelbrecht as Vise-voorsitter en ds. H. P. Wolmarans as Kassier. Ds. Joh. Dreyer het as Sekretaris van die Redaksiekommissie opgetree totdat hy in Julie 1934 as Sekretaris deur ds. J. J. Prinsloo Gsn. opgevolg is.

In 'n hoofartikel in Nr. 5, Jrg. XX wat op 8 Oktober 1928 verskyn het, het prof. Engelbrecht verwys na die Nuwe Hoofredakteur wat met skroom die plek van ds. Van Belkum inneem wat vir meer as 19 jaar die blad in die aangesig van baie probleme geredigeer het. Hy skrywe dat ds. Van Belkum baie moeilikhede en selfs teenwerking oorwin het. Vir prof. Engelbrecht was dit 'n weemoedige gedagte dat die bejaarde ds. Van Belkum die hoofredaksie van „De Hervormer" aan iemand anders moet afstaan. Sy jare het geklim tot byna 80 jaar. Hy is seker dat ds. Van Belkum nooit deur die Hervormde Kerk vergeet sal word nie. Voortgaande het die nuwe hoofredakteur die steun gevra van almal wat die Hervormde Kerk liefhet en bygevoeg: „De Hervormer sal voortgaan om, soals die verlede, die belange van die Hervormde Kerk te bepleit, en haar beginsels hoog te hou. Onse vadere het die Hervormde Kerk vir ons als 'n kosbare pand nagelaat, en ongeskonde wil ons haar aan ons kinders owerlewer. Die Hervormde Kerk het 'n eie karakter en 'n eie tradisie. In haar geskiedenis sien ons die vinger Gods. Daardie karakter wil ons bewaar, en by daardie tradisie wil ons aansluit, om sodoende blymoedig die toekoms in te gaan, en streef om te beantwoord aan die roeping, wat ook aan ons Kerk opgelê is . . . Waar ons onse Kerk wil opbou, daar wil ons nie die hand ophef tege ander kerke nie. Ook in die toekoms sal De Hervormer geen polemies blad wees nie. Maar als ons kerk aangeval word, of haar karakter skade aangedaan wordt, sal ons haar met alle krag wat in ons is verdedig". In De Hervormer sal geen plek wees vir onsalige teologiese twiste nie maar „vrede deur die bloed des kruises sal haar enige boodskap wees. Dit is 'n lewenskwessie: vrede deur die bloed des kruises!"

Prof. Engelbrecht het as Hoofredakteur opgetree tot met Jrg. XXVI, Nr. 24, 15 Mei 1931. Vanaf Jrg. XXII, Nr. 1, 1 Julie 1930 word op die binnebladsye van De Hervormer ook gebruik gemaak van die Afrikaanse benaming van die blad. Eers vanaf 1933 verskyn die naam as **Die Hervormer** op die buiteblad.

Vanaf Jrg. XXIII, Nr. 1, 1 Julie 1931, word naas die naam van prof. Engelbrecht as Hoofredakteur, die naam van ds. T. F. J. Dreyer van Standerton, as Sub-Hoofredakteur genoem. Die Kommissie van Redaksie wat op 29 Mei 1931 deur die Algemene Kerkvergadering benoem- is, het die volgende predikante en professore ingesluit: di. L. E. Brandt, T. F. J. Dreyer, J. J. Prinsloo Gsn., Jac van den Berg. Jac. van Belkum (as Erelid), proff. S. P. Engelbrecht, B. Gemser en J. H. Greyvenstein, en **weer 'n keer ds. J. G. M. Dreyer.** Twee lede van die vorige Redaksiekommissie is nie weer benoem nie. Ds. H. P. Wolmarans het intussen na Europa vir verdere studie vertrek en ds. G. E. Alers het na Rrodesië verhuis.

Só het die Redaksiekommissie gebly tot met Jrg. XXV, Nr. 15, 30 Mei 1934, behalwe dat die naam van dr. H. P. Wolmarans vanaf Jrg. XXIV, Nr. 1, 29 Maart 1933, bygevoeg is in die plek van ds. Jac. van Belkum, wat enkele maande daarna, op 7 November 1933 oorlede is.

Vanaf Jrg. XXV, Nr. 16, 27 Junie 1934, tree **ds. T. F. J. Dreyer** van Standerton, as **Hoofredakteur** op, met **ds. Daniël F. Erasmus** as Onder-Hoofredakteur en- verder bygestaan deur drie Redaksiekommissielede, in die persone van dr. H. P. Wolmarans, ds. J. J. Prinsloo Gsn. (Skriba)) en **weer 'n keer ds. Joh. Dreyer.** Op 22

☐ Blaai om

Die Redakteurskap Ds. Joh. Dreyer

☐ Vervolg van vorige bladsy

Mei 1934 het die Algemene Kerkvergadering besluit dat die Redaksie sou bestaan uit **twee onderdele,** een vir die „Almanak" en die ander vir „Die Hervormer". Nou kry ons 'n baie interessante situasie. Terwyl ds. T. F. J Dreyer vanaf 1934 tot 1937 optree as Hoofredakteur van „Die Hervormer" en terselfdertyd ook verantwoordelik was vir die redigering van die **„Almanak"** vir 1934, was sy tweelingbroer, ds. Joh. Dreyer, as Redakteur van die Almanak, verantwoordelik vir die publikasie van die „Almanak" vir 1935, 1936 en 1937.

In sy hoofartikel oor **Die ou en nuwe redaksie,** skrywe ds. Theunis Dreyer onder andere as volg oor sy voorganger, prof. S. P. Engelbrecht, op die Algemene Kerkvergadering van 1934 het prof. S. P. Engelbrecht, wat etlike jare as redakteur van „Die Hervormer" opgetree het, as sodanig bedank om rede van sy swakke gesondheid en veelvuldige werksaamhede. Hy skrywe verder dat prof. Engelbrecht verbasend veel vir „Die Hervormer" gedoen het en dat sy ywer in dae van voor- en teenspoed nooit verflou het nie. Hy het die belange van die blad steeds op sy hart gedra en het homself nooit ontsien terwille van die saak waaraan hy hom gewy het. Hy word ook geroem vir sy liefde vir die saak, sy kennis en ervaring, sy trou en onvermoeide ywer wat hy steeds in belang van „Die Hervormer" aan die dag gelê het.

Op die vergadering van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering op 2 Oktober 1936 het die Skriba, ds. T. F. J. Dreyer, gesê dat hy by sy gewone veeleisende werk as predikant ook nog die Skribaat moet behartig wat verbasend veel van sy tyd en kragte in beslag neem. Daarom was dit vir hom nie moontlik om langer as Hoofredakteur van „Die Hervormer" op te tree nie. Die vergadering het egter 'n beroep op hom gemaak om tenminste tot met die volgende Algemene Kerkvergadering aan te bly, waartoe hy toe ingestem het. In die Verslag van die Redaksie van „Die Hervormer" oor die jare 1934 tot 1937 wat voor die Algemene Kerkvergadering in Mei 1937 sou dien, is verwys na die terugtrekking van die bedanking van ds. T. J. F. Dreyer as Hoofredakteur en is die volgende persone aanbeveel as lede van die nuwe Redaksiekommissie, nl. **ds. Joh. Dreyer** as Hoofredakteur en verder die professore, drr. S. P. Engelbrecht en B Gemser en ds. D. F. Erasmus as lede van die Redaksiekommissie. Op Donderdag, 3 Junie 1937 is die Verslag van die Redaksie van „Die Hervormer" deur die Algemene Kerkvergadering behandel, is die aanbeveling van die Redaksiekommissie aanvaar en **ds. Joh. Dreyer** as **Hoofredakteur** van „Die Hervormer" benoem, met proff. drr. S. P. Engelbrecht, B. Gemser en di. T. F. J. Dreyer en D. F. Erasmus as lede van die Redaksiekommissie. Op dieselfde dag het die Verslag van ds. J. G. M. Dreyer as Hoofredakteur van die „Almanak" voor die Algemnene Kerkvergadering gedien en is sy aanbeveling dat prof. dr. S. P. Engelbrecht in sy plek as Hoofredakteur van die „Almanak" benoem moet word, aanvaar.

In uitvoering van die besluit van die Algemene Kerkvergadering van 3 Junie 1937 het ds. Joh. Dreyer vanaf Jrg. XXVIII, Nr. 28, 30 Junie 1937 verantwoordelikheid as Redakteur van „Die Hervormer" aanvaar, bygestaan deur di. T. F. J. Dreyer, D. F. Erasmus en proff. drr. S. P. Engelbrecht en B. Gemser. In sy eerste hoofartikel het hy verwys na die beleid van die nuwe redaksie wat in wese dieselfde sou bly as dié van die afgetrede een. Groot planne vir uitbreiding word egter in die vooruitsig gestel. Hartlike dank word aan die vorige redaksie betuig, in die besonder veral aan ds. T. F. J. Dreyer as Hoofredakteur, wat trou en na die beste van sy kragte „Die Hervormer" gedien het.

Die werk van enige redakteur word vergemaklik deur die bystand wat sy redaksie aan hom gee. Die redakteur van 'n blad dra groot verantwoordelikheid i.v.m. die publikasie van so 'n blad maar in verband met die jarelange voortreflike werk wat ds. Joh. Dreyer as Hoofredakteur van „Die Hervormer" verrig het,, is dit gepas om die name van sy redaksielede, wat hom so getrou bygestaan het vir meer as 32 jaar, in herinnering te roep. Ook hulle het in die loop van die jare 'n waardevolle bydrae tot die publikasie van „Die Hervormer" gelewer en die werk van ds. Joh. Dreyer vergemaklik en moontlik gemaak.

Vanaf Jrg. XXVIII, Nr. 35, 26 Januarie 1938, verskyn die naam van die skrywer, **J. van Melle,** as lid van die Redaksiekommissie in die plek van ds. D. F. Erasmus. Van Melle het bly dien tot met Nr. 66, 28 Augustus 1940. Vanaf Nr. 67, 25 September 1940, tree 'n nuwe Redaksiekommissie op, bestaande uit proff. drr. S. P. Engelbrecht, B. Gemser, **H. M. van der Westhuysen,** H. P. Wolmarans en di. T. F. J. Dreyer. Hulle het as Redaksiekommissie opgetree tot met Jrg. XXXIII, Nr. 1, 16 Maart 1942. Vanaf Nr. 2, 21 April 1942 kry ons 'n nuwe Redaksiekommissie, bestaande uit proff. drr. S. P. Engelbrecht, B. Gemser en di. **F. J. Z. Booysen** en **E. S. Mulder.** Vanaf Jrg. XXXV. Nr. 4, Junie 1945 word hulle opgevolg deur di. F. J. Z. Booysen, **J. J. Engelbrecht,** D. F. Erasmus en **S. P. J. J. van Rensburg,** wat aanbly tot met Jrg. XL, Nr. 3, Mei 1948. Vanaf Jrg. XLI, Nr. 4, Junie 1948 tot met Jrg. XLII, Nr. 2, Mei 1951, tree di. F. J. Z. Booysen, **F. J. van Zyl,** D. F. Erasmus en S. P. J. J. van Rensburg as Redaksiekommissie op, en vanaf Jrg. XLII, Nr. 3, Junie 1951, di. D. F. Erasmus, F. J. van Zyl, F. van Oosten en **dr. P. S. Dreyer.** Hulle word vanaf die nommer van 3 Junie 1957 opgevolg deur dr. P. S. Dreyer, **drs. J. F. Stutterheim, di. J. I. de Wet** en F. J. van Zyl. Vanaf Nr. 4, Julie 1958 kom die name van **ds. L. M. le Roux** (Rubriek vir die Jeug) en **mev Marie** Dreyer (Vroue-Rubriek) by. Só bly die Redaksiekommissie tot met Jrg. LII, Nr. 6, September 1961. Vanaf Jrg. LII, Nr. 7, Oktober 1961 tot met Jrg. LV, Nr. 4, Julie 1964 bestaan die nuwe Redaksiekommissie uit mev. Marie Dreyer, proff. drr. P. S. Dreyer, F. J. van Zyl, dr. J. I. de Wet, drs. L. M. le Roux en **ds. G. J. J. Roos.** Vanaf Jrg. LV, Nr. 5, Augustus 1964 tree die volgende persone as Redaksiekommissie op: Proff. drr. P. S. Dreyer, F. J. van Zyl, drr. P. J. Theo. Koekemoer, J. I. de Wet, L. M. le Roux en mev. Marie Dreyer. Met die laaste Algemene Kerkvergadering is daar geen verandering in die samestelling van die Redaksiekommissie aangebring nie. Wat wel gebeur het, is dat ds. P. M. Smith, die Kompilator vir Kerklike Beriggewing in die loop van 1968, baie nou betrokke geraak het by die publikasie van „Die Hervormer".. Die werk wat hy elke maand in belang van die publikasie van „Die Hervormer" op konsensieuse wyse en met vreugde verrig, is vir ds. Joh. Dreyer as Hoofredakteur, sowel as vir die lede van sy Redaksiekommissie, van groot waarde. Daardeur word die redaksionele taak van die Hoofredakteur aanmerklik verlig.

Dit is verder ook merkwaardig dat. ds. Joh. Dreyer nou al vir bykans 32

☐ Vervolg op bladsy 12

OORDENKING

VRYHEID

Galate 5:1 (a): „Staan dan vas in die vryheid . . . . ”

Oor vryheid word in ons tyd baie gepraat. Bykans elkeen meen om oor hierdie begrip 'n gesaghebbende mening te kan uitspreek. Veral die jongmense, en onder hulle in besonder die studerende jeug, praat graag oor hierdie woord. (Dit is oor die hele wêreld so, daarom ook ook hier in ons land.) Miskien is dit goed dat hulle dit doen — 'n jongmens **moet** dink en praat, **krities** dink en praat — **maar,** en dit is uiters belangrik, 'n gesonde en verstandige jongmens moet in sy soeke na die waarheid, ook goed kan luister — (luister na wat andere voor hulle oor so 'n saak gesê het.)

(Laat hulle dan eers luister en dan dink en praat!)

(Uitgesaai op 29 September 1968)

deur DS. J. N. WOLMARANS

Die apostel Paulus het ook oor vryheid gepraat — daar aan die begin van ons jaartelling. Dit is daarom **nie** 'n nuwe begrip nie en ook nie die uitvindsel van moderne groot geleerdheid of verligtheid nie. Dis 'n begrip wat in die Nuwe Testament en met die koms van die Verlosser van die wêreld begin leef het. Jesus Christus is die „insteller” van vryheid. (Hy het vryheid in menslike bestaan ingebring — Hy en niemad anders nie.) Voor Hom was daar aan die eenkant die slawerny van wet en sonde en aan die anderkant die slawerny van die heidendom. Daarom, as enige mens tot die korrekte begrip van vryheid wil kom, moet hy, soos enige verstandige navorser, terug na die **bron** toe. Dan eers sal sy denke suiwer word.

En verder as Paulus, die meesterlike formuleerder van begrippe, hoef ons nie te gaan nie. Paulus praat op verskeie plekke in sy briewe van die regte, en daarom enigste werklike vryheid, naamlik die vryheid wat destyds in die wêreld gekom het, en vandag nog daar is en deur alle soekers gevind kan word as hulle net reg soek.

En die beskrywing wat dan in sy geskrifte gevind kan word, is pragtig: negatief en positief:

(Luister net!)

Ware vryheid is **nie** los-bandigheid, die reg tot verwerkliking van eie wil en sin en opinie, sodat elkeen kan maak soos hy wil nie. Inderdaad punt is juis: elkeen kan **nooit** maak soos hy wil nie, behalwe natuurlik as ons wil daal na die vlak van die **benede** — dierlike, want selfs in die diereryk is daar 'n natuurlike orde en dissipline. Ware vryheid impliseer altyd 'n sekere gebondenheid, trouens, die hoogste vryheid is die hoogste **gebondenheid,** naamlik die gebondenheid aan God, die Skepper, en, in Jesus Christus die enigste Vrymaker van die mens.

Daarom beteken vryheid ook geensins die reg tot kroniese rebellie teen dit wat bestaan, onder andere die gevestigde samelewingspatroon en lewensbeginsels nie. Die vryheid van die vry mens impliseer **nie** dat hy die staande reg van opstand bloot ter wille van die opstand het nie. Die reg tot kritiek en verstandige vernuwing en ewolusie het hy wel, maar dis iets totaal anders as die kroniese siekte van opstandigheid wat ons vandag in die naam van vryheid beleef. Rebellie ter wille van onbetwisbare en vasstaande beginsels is iets anders as rebellie ter wille van rebellie, bloot om daardeur te bewys dat jy vry is.

Hierdie dinge het die mense aan wie Paulus in die Galatebrief onder andere skryf, gehad toe hulle nog barbaarse heidene was. Toe kon hulle nog losbandig wees en maak soos hulle wou; ja, 'n **barbaar** maak soos **hy wil,** maar dis nie ware vryheid nie, dis eintlik slawerny. Inderdaad, die hoogste en ellendigste slawerny is om slaaf te wees van jou eie wil en sin en begeertes. Met dié mense egter, wat die barbaredom verlaat het, is dit totaal anders.

Dié vryheid waarvan Paulus praat is juis die vryheid van die slawerny van onkunde, van dwalende denke, van onsedelikheid, ongedissiplineerdheid en van suiwer fisiese drange. Dis die vryheid van die magte van sonde en dood — en dit het slegs werklikheid geword deur die toedoen van Jesus Christus. Dit is verder ook die vryheid van 'n rigoristiese wetsisteem waar een mens, in daardie geval die Fariseërs, die ander mens wou verslaaf.

Hierdie vryheid is daarom basies die reg van keuse om jouself te bind, om jouself onder iets in te voeg jouself in 'n ander lewenssfeer te plaas (as waarin jy voorheen was toe jy nog slaaf was.) En hierdie lewenssfeer is dié van kennis: kennis van verlossing, kennis van 'n **vergewende,** dus **vrymakende,** maar daarom vragende God. (Ja. God is die enigste wat vrymaak — vryheid is nie die natuurlike, aangebore reg van die deur sonde gebroke mens nie, dis gawe — en daarom het God die reg om te vra.) Gevolglik is vryheid in sy wese net 'n nuwe, 'n ander gebondenheid. Jy is vry van jou ellendige self, deur Jesus Christus van sonde en dood, maar dan is jy gebonde aan God absolute vryheid is 'n onrealistiese begrip, 'n (volslae) onwerklikheid. (En die sogenaamde volkome — vryheidaanbiddende liberaliste van die moderne eeu, moet dit weet!) Daar is geen vryheid sonder bande nie. Om vry te wees beteken dus die reg om jou aan iets te mag bind, 'n gesag, 'n lewens- en wêreldbeskouing, 'n waardesisteem, **'n God!** En vir Paulus is dié God die Vader van Jesus Christus, die enigste ware God van hemel en aarde. (Die Christendom is immers die enigste werklike **verlossings**godsdiens.)

Paulus meen dus dat slegs mense wat in hierdie ware God glo, vry mense kan wees, want hulle is die mense wat in vryheid gekies het om verlos te word van sonde en dood, van heidendom en 'n barbaarse bandeloosheid, en aan die **ander** kant van 'n wangeïnterpreteerde, verslawende, Fariseistiese wet. (Maar hierdie reg van keuse om verlos te word, dus vry te wees, was nooit hulle natuurlike reg nie, dit was 'n gawe van God.) Die implikasie is egter: as jy **dit** gedoen het, **dan** is jy onder 'n ander wet, dié van die liefde; onder 'n ander Heer, die Heiland van die wêreld. En om hier te wees, weet Paulus, is lewe, ware lewe, die enigste lewe. Want alleen hierdie Heer gee aan jou 'n toekomsperspektief en 'n toekomsverwagting. Sonder hierdie Heer is daar voor op die lewenspad van die mens niks nie. Dus: alleen om aan hierdie Heer, en Sy diens en Sy beginsels, en alle leerstellings en opvattings wat korrek en suiwer op Sy voorskrifte gefundeer is, gebonde te wees, is om waarlik vry te wees. En hiervoor kies jy in vryheid (al bind dit jou weer want ongebonde **kan** jy tog nooit wees nie!)

☐ Blaai om

VRYHEID

☐ Vervolg van vorige bladsy

Maar nou: as jy gekies het vir hierdie vryheid, sê Paulus: staan daarin vas. Bly daarby! Anders word jy net weer slaaf van iets anders. Daarom is vryheid ’n vryheid in verantwoordelikheid — ’n verantwoordelikheid juis teenoor die vryheid. Wie onverantwoordelik handel in enige opsig, is nie vry nie — hy is juis slaaf, slaaf van homself en sy eie onkunde. (Vryheid sonder verantwoordelikheid is ondenkbaar.)

Vir die mense in daardie tyd aan wie Paulus geskryf het, was hierdie leer nuut — dit was die begin van die Christendom. Vir ons is hierdie vryheid ’n gevestigde. Ons Westerse beskawing is aanvanklik daarop gebou. Dit het vorm gekry in ’n beproefde en gevestigde waardesisteem en ’n vaste lewens- en wêreldbeskouing. Ons het daarin groot geword, dit is deel van ons lewe. Ons is vry, en omdat ons vry is, het ons onsself gebind — — aan ’n bepaalde godsdiens, ’n bepaalde gedragswyse, ’n waardesisteem en ’n lewensuitkyk. En as ons nou vry wil bly, dan moet ons juis by hierdie dinge staan en naarstiglik daaraan vashou, anders word ons weer slawe.

En as vir hulle in daardie tyd reeds die vermaning gegeld het: staan vas, hoeveel temeer vir ons! Daar is nie alleen die gevaar van hulle wat ons graag van hierdie vryheid wil beroof (en hulle slawe maak nie), daar is ook altyd die gevaar dat dit wat vanselfsprekend word, sterf.

(Volgens Paulus is ’n gelowige dus iemand wat te alle tye vasstaan by sy beginsels, beginsels waarvoor hy in sy vryheid gekies het. Hy is nie ’n maak-en-brekerige mens wat verwerp, stroomop en gedurig in opstand teen die bestaande is nie. Hy weet immers waar dit vandaan kom! Sy godsdiens, sy mensbeskouing en sy wêreldbeskouing.

Hier in Suid-Afrika het ons hierdie sentrale lewensbeginsels uitgedruk in die koppelwoord: Christelik-nasionaal. Ons weet dat vele met hierdie term spot, maar ons weet ook dat hulle alleen spot omdat hulle onkundig is. Met hierdie term wil ons alleen maar sê wie ons is en wat ons wil wees, op watter beginsels ons staan. Ons is Christene, deur Gods genade Sy kinders, wat bewus is van ’n roeping teenoor die bodem waarop ons leef en teenoor die mense wat op die bodem leef. Dis al. En hierdie roeping verteenwoordig juis ons vryheid, want ons is daardeur aan die vrymakende God gebonde en aan ons Christelik-geïnspireerde lewenspatroon. En dit is wat ons wil wees, want ons weet dat alleen hy wat aan God gebonde is, waarlik vry kan wees.

En daarom weet ons ook: as ons ons vryheid wil behou, moet ons hierin vasstaan. Niemand het hierdie dinge waarin ons glo in ons keel afgedruk nie! (Daar was nie die minste dwang nie.) Dis beginsels waarvoor ons in ons vryheid gekies het. As ons dus behoudend is, konserwatief is, is en bly ons vry. Sonder om daarmee die moontlikheid, en die wenslikheid soms, van vernuwing en verstandige aanpassing en verandering te wil ontken. Maar as ons kronies rebelleer en in opstand teen die gevestigde is, dan soek ons weer vir die slawerny van beginselloosheid. Dan val ons terug na waar ons begin het. Jy kies in vryheid vir ’n sekere vryheid, waarom dit dan weer (onnadenkend en bloot rebels) gaan verwerp? Om ons vryheid te behou moet ons vasstaan!)

Wie „rondgewaai word deur elke wind van lering” is ’n bejammerenswaardige figuur want hy is ’n slaaf van sy koersloosheid en onbeslistheid. Hy sirkel doelloos rond en versmoor geestelik in sy wanhopige soeke om te vervang wat hy verwerp het. Hy eindig in verwarring, frustrasie en sinneloosheid omdat hy op hierdie weg nooit sal vind nie.

Ek weet, die gevestigde kan maklik deur die toedoen van onverstandige en krampagtige mense ook ’n versmorende keurslyf word, en daarteen moet eweneens gewaak word. Die gevestigde is nie goed en reg bloot omdat dit gevestig en oud is nie. Dit moet waar en reg en goed wees. Maar die Christelike godsdiens en die waardesisteem wat daarop gebou is, is goed en reg, want dis die wil van God en dit verteenwoordig die hoogste vryheid. As mense daar dinge gaan byvoeg deur eie waninterpretasie, dan moet die fout egter nie by die sisteem gesoek word nie, maar by die mense. En dan moet slegs gesuiwer en vernuwe word, maar nooit verwerp word nie, want waarmee sal dit vervang word? Met die slawerny van menslike filosofiese sisteme?

Die eis van vryheid is dus: staan vas in wat deur jou Godgegewe vryheid tot stand gekom het. Behou! Wie losraak word slaaf (van anargie en die ellende wat dit meebring. Daarvan het ons in die jongste tyd waarlik genoeg gesien).

(Hierdie saak is besonder aktueel en daarom moet daar suiwer en verstandig oor gepraat word. Veral ons jeug het in hierdie begrippe verstrik geraak. Miskien as gevolg van ’n effens kritieklose en naiewe aanvaarding van wat ’n liberalistiese wêreld aan hulle preek. Dis huidige studenteprobleme oor die hele wêreld is ’n bewys dat hierdie saak problematies geword het. En daarom moet veral hulle weer terug na die bron en eers weer goed luister voor hulle praat en dreig en opstandig raak.

Ons vryheid het ons gebring by ons spesifieke lewens- en wêreldbeskouing). Maar nou gaan baie vandag uit van die standpunt dat die gevestigde per se sleg is en dat hulle die reg van rebellie daareen, en blindelingse verwerping daarvan het, juis om te wys hoe vry hulle is. En dit is ’n tragiese, patetiese en onvolwasse denkfout. Werklik denkende, intelligente mense maak nie so nie — hulle vernuwe ja, maar behou. (Hulle vind gladnie behae in ’n sodanige vernietigingsproses nie. Juis omdat hulle vry is, staan hulle vas in wat die vryheid vir hulle gebring het.) Hulle weet: die geskiedenis is ’n harde feit. Dit beproef, dit skat na waarde en skei die kaf van die korrels. Wie die toets van die geskiedenis ontken, wie daaraan nie waarde wil heg nie, gee blyke van ’n skitterende kortsigtigheid en domheid. Trouens, dit is die geskiedenis wat ondubbelsinnig leer: wie sy suiwer visie op die vryheid kwytraak, verdwyn in vergetelheid en chaos — indiwidu sowel as volk. (Dink maar aan eens groot beskawings wat onherroeplik verdwyn het!)

Daarom moet baie goed besef word: ’n mens se briljantheid en intelligensie word nie bewys deur die mate waarin jy rebels en reaksionêr teenoor die gevestigde is nie — so maak adolessente. Wysheid en volwassenheid word bewys deur ’n kritiese, analiserende, waardeskattende en behoudende geesteshouding. Wie vernuwe, aanpas en dan behou, is verstandig, wie summier omverwerp is ’n kind.

(En ons jongmense en studente in Suid-Afrika moet tog nooit die simpele denkfout van die Europese student maak nie. Daar word van hulle meer insig en verstand verwag. Hierdie dinge kan slegs chaos en ongeluk vir alle partye bring. Ons Godgegewe vryheid het ons gebring by wie en

☐ Vervolg op volgende bladsy

SKRIFVERKLARING

DIE SKEPPING

II Gen. 2:4-25

Die dag toe die Here God die aarde en die hemel gemaak het, was daar nog geen struike in die veld op die aarde nie, en geen plante van die veld het nog uitgespruit nie; want die Here God het nog nie laat reën op die aarde nie, en daar was geen mens om die grond te bewerk nie. Maar 'n mis het opgetrek uit die aarde en die hele aardbodem bevogtig.

DR. J. P. OBERHOLZER

Met hierdie woorde word ons teruggevoer na die begin — die dag toe die Here die aarde en die hemel gemaak het. Maar hier kry ons 'n heeltemal ander indruk as wat ons in Gen. 1,2v. kry. Daar word die chaostoestand beskryf as 'n wêreldvloed wat deur die Skeppingsbevele van God georden en bedwing is. Hier verneem ons van 'n ander soort chaos — 'n groot leegheid. Geen struike of plante nie en geen mens om die grond te bewerk nie. Die aarde is hier 'n kaal, droë massa wat nog nie die lewegewende reën ken nie; die grond is bevogtig deur 'n „mis" wat uit die aarde opgetrek het. Die vertaling van dié woord is nie heeltemal seker nie. Sommige vertalers wil die woord liewer weergee met „dou", ander met „fontein". Gesien die belangrike rol wat die dou in Palestina speel, is dit goed moontlik dat die skrywer „dou" bedoel. In die reënlose tye is dit die dou wat die Palestynse grond bevogtig.

En die Here God het die mens geformeer uit die stof van die aarde en in sy neus die asem van die lewe geblaas. So het dan die mens 'n lewende siel geword.

Die eerste daad van die Skepper waarmee Hy die leë aardmassa vul, is dan die skepping van die mens. Dit geskied deur twee handelinge. Eerstens word die mens „geformeer uit die stof van die aarde". Ons kan die woord ook vertaal: „En die Here God het die mens geboetseer van die stof van die grond". Soos 'n kunstenaar uit die klei 'n kunswerk boetseer, so het die skepper uit die grond wat deur die dou of mis bevogtig is, die mens geformeer. Die tweede handeling waardeur die mens in wording kom, is dat God in sy neus die asem van die lewe blaas. Let wel, hier word nie gepraat van 'n liggaam en 'n siel nie. Dit is die mens wat uit die grond geformeer word en in wie se neus God die asem van die lewe blaas. Daardeur word slegs gesê dat die mens as „lewende siel" (of lewende wese) sy oorsprong en lewe vind in twee handelinge van God. Die eerste handeling verbind die mens met die grond; die tweede handeling verbind hom met die lewe wat van God Self kom. Hy is dus, soos die apostel Paulus dit later stel, „uit die aarde, aards". Hy is stof en sal tot stof terugkeer. Maar tegelyk staan hy as lewende mens in verhouding tot God, en wel so dat hy volkome afhanklik is van Hom. Dat hy die lewensasem van God ontvang het, maak hom nog nie tot 'n half-goddelike wese nie, want ook die diere dra die lewensasem (vgl. Gen. 7,22). Sy besondere posisie binne die skepping ontvang die mens in Gen. 2 alreeds daardeur dat hy die eerste produk is van Gods skeppingswerk.

Ook het die Here God 'n tuin geplant in Eden, in die Ooste, en daar aan die mens wat Hy geformeer het, 'n plek gegee. En die Here God het allerhande bome uit die grond laat uitspruit, begeerlik om te sien en goed om van te eet, ook die boom van die lewe in die middel van die tuin, en die boom van die kennis van goed en kwaad. En daar het 'n rivier uit Eden uitgegaan om die tuin na te maak; en daarvandaan is dit verdeel en het vier lope geword. Die naam van die eerste is die Pison. Dit is hy wat om die hele land Hawila loop waar die goud is. En die goud van dié land is goed. Daar is ook balsemgom en onikssteen. En die naam van die tweede rivier is die Gihon. Dit is hy wat om die hele land Kus loop. En die naam van die derde rivier is die Hiddekel. Dit is hy wat oos van Assur loop. En die vierde rivier is die Frat. Toe het die Here God die mens geneem en hom in die tuin van Eden gestel om dit te bewerk en te bewaak.

Die tweede handeling waardeur God die leë aarde vul, is die aanleg van 'n tuin, met bome en water in oorvloed. Waar die gebied Eden geleë was, kan ons op grond van hierdie gegewens nie vasstel nie. Van die vier lope waarin die rivier verdeel is wat die tuin benat het, ken ons twee, naamlik die Tigris (Hiddekel) en die Eufraat (Frat). Dit is die twee groot riviere waaraaan die Tweestromeland sy naam en bestaan ontleen. Langs die oewers van hierdie riviere het die groot kultuurvolke van die oudheid hulle tuiste gehad: die Sumeriërs, Assiriërs- en Babiloniërs. Watter riviere met die Pison en Gihon bedoel word, is onbekend. Sommige verklaarders dink aan die Nyl en die Indus, ander aan die Rooi See en die Persiese Golf. Ons moet egter volstaan met die erkenning dat ons die Pison en Gihon nie kan identifiseer nie. Hawila is 'n ou naam vir Arabië terwyl Kus soms die Soedan, ander kere 'n gebied in die Arabiese skiereiland aandui. Van belang is dat die tuin en sy omgewing tegelyk die kultuurland beliggaam. Dit word die gebied waarbinne die mens sy plek het en wat naas lewensmiddele ook goud, balsemgom en onikssteen (swart en wit agaat) lewer. Die plek van die mens in die tuin stel hom in 'n diensverhouding tot God. Die gesag wat hy as bewerker en bewaker van die tuin uitoefen, maak hom nog nie eienaar van en beskikker oor die tuin nie. Hy vind sy plek en taak daarin in verantwoordelikheid teenoor God.

Ons laat die twee bome wat besonderlik genoem word, eers agterweë totdat ons by Gods bevel aan die mens kom. Daarby staan ons volgende maand stil.

VRYHEID

☐ Vervolg van vorige bladsy

wat ons is. Dis beslis nie die uitvindsel van 'n klomp seniele, verkrampte en konserwatiewe oumense nie. Dis die rykdom wat ons geskiedenis ons gegee het. Dis beproef en daarom waar! En hierdie godsdiens en lewens- en wêreldbeskouing is nie staties of stagnant nie, mag dit nie wees nie en was dit ook nog nooit gewees nie. Dit groei en elkeen moet bydra tot die groei. Miskien kan die moderne jongmens die meeste aan hierdie groei doen, maar dan langs die verstandige, behoudend-denkende weg.)

Onthou: Die fondament en die beginsels van ons godsdiens en van ons Christelike lewens- en wêreldbeskouing staan deur die eeue vas, want „Jesus Christus is gister en vandag dieselfde en tot in ewigheid".

Goed, wie so dwaas wil wees om die Christus en dit wat op Sy evangelie gebou is, te verwerp, hy moet dan maar gaan! Maar wie waaragtig wil lewe, vry wil wees en in sy siel gelukkig wil wees, moet hierdie weg bewandel en vasstaan in wat hy as gawe van God ontvang het.

DIE REDAKTEURSKAP DS. JOH. DREYER

☐ Vervolg van bladsy 8

jaar sonder enige onderbreking as redakteur van „Die Hervormer" optree. Sy 32 jaarlange redakteurskap is heel waarskynlik 'n ongeëwenaarde prestasie op die gebied van die kerklike joernalistiek, waar ook al ter wêreld.

Wat in hierdie verband ook vermelding verdien, is dat **die naam Joh. Dreyer** reeds in die nommer van **15 Januarie 1923** vir die eerste keer onder 'n brief of artikel in „De Hervormer" verskyn het. In sy brief wat op 7 Desember 1922 aan die redakteur van „De Hervormer" geskrywe is, in antwoord op 'n brief wat ds. D. F. Erasmus in „De Hervormer" van 15 Oktober 1922 oor die C.S.V. geskrywe het, kan onder andere die volgende sinsnede gelees word: **„Dit pas my nie as studentt om nou al stukke in „Die Hervormer te skryf nie** . . . . maar (hy) voel hom, na die lees van die artikel van ds. Erasmus, gedwonge om sulks te doen", terwyl hy elders skrywe dat hy hom **as student nie** bevoeg ag om in kerkblaaie te skryf nie. Min het hy teen die einde van sy studietyd in Pretoria besef hoe ontsaglik veel hy nog mettertyd in „Die Hervormer" en elders sou skrywe! Na voltooiing van hulle teologiese studie aan die ou T.U.K. het die twee broers in Februarie 1923 na Holland vir verdere studie vertrek. Hulle sou teen die einde van daardie selfde jaar weer na Suid-Afrika terugkeer om as predikante beroepbaar gestel te word. Die jaar 1923 sal vir sowel ds. Joh. as ds. Theunis Dreyer belangrik bly uit die oogpunt van hulle verbintenis met dié kerklike orgaan. In „De Hervormer" van 15 September 1923 skryf Joh. Dreyer oor sy indrukke wat hy gekry het na aanleiding van sy besoek aan Eisenach en die Wartburg en die besondere plek wat die plekke in die lewe en werk van Luther ingeneem het. In dieselfde nommer verskyn ook 'n ander stuk deur hom met die titel: **Iets over Holland** waar hy eindig met die uitroep: „ . . . Nederland . . . Ik vergeet u nooit!" In die nommer van 15 November 1923 skryf T. Dreyer oor **Een besoek aan Rome.**

Vir meer as 46 jaar beklee „Die Hervormer" 'n belangrike plek in die lewe en werk van die twee Dreyer-broers, veral in die lewe en werk van ds. Joh. Dreyer. Deur sy nou verbintenis met „Die Hervormer", wat oor bykans 'n halwe eeu strek, het hy vir homself 'n ereplek in ons Kerk verseker, wat die komende jare nooit sal kan uitwis nie. Solank die Nederduitsch Hervormde Kerk en die Afrikanervolk bestaan, sal die naam van ds. Joh. Dreyer steeds met eer en dankbaarheid vermeld word. Deur middel van die geskrewe woord wat hy oor baie jare op 'n voortreflike wyse hanteer het, het hy vir hom 'n plek van blywende betekenis in die harte van lidmate van die Nederduitsch Hervormde Kerk en van sy volksgenote verseker. Mag die dag spoedig aanbreek dat sy Alma Mater, die Universiteit van Pretoria, homself vereer deur 'n ere-doktorsgraad in die teologie aan een van sy mees deurlugtige oudstudente toe te ken.

VRAEBUS

Iemand het my gevra: **Hoe moet 'n mens bid?**

Antwoord:

Dit is 'n heel belangrike vraag, want om te bid is 'n heilige saak. 'n Mens stel jou apart, los van die „wêreld" en almal rondom jou om jou gedagtes, om jou hart alleen op God te stel. Daarvoor is dit die beste om in jou binnekamer te gaan, afgesonder te wees van alles en almal wat jou aandag van God kan aftrek.

In die gebed het jy as sondige, onheilige mens met die Heilige te doen.

DS. JOH. DREYER

Daarom pas ootmoed in die gebed, nie die familiêre manier asof Gou jou maat is nie.

Die gebed moet gedoen word nie op die styl van die alledaagse gesprekke nie, maar met gekeurde woorde. Dit moet bv. nie geskied op die manier soos iemand dit onlangs oor die radio gedoen het: „Here, ons sê eerstens vir U dankie . . . . " So praat 'n sekere nie-blanke volksdeel in ons land met mekaar maar so hoort dit in die gebed nie. Om dit Bybels te doen is veel mooier en meer in ooreenstemming met die verhewe eenvoud wat vereis word as ons God aanspreek. Bybels gestel sal dit wees: „Here, ons dank U . . . . "

Die aanspraak van die gebed moet sober wees en nie 'n aaneenryging van die Goddelike eienskappe nie soos die rabbyne blykbaar lief is om te doen. Die gebede wat ons in die Bybel vind is sober. Ons noem as voorbeelde: 2 Kron. 6:14 en volgende verse, Nehemia 9:32-37, Jesaja 63:15-17 en 64:1-9, Psalm 90 en 118.

Die bidder moet die doel van die gebed ken. Eerstens is dit om God te verheerlik. Daarom begin die volmaakte gebed wat Jesus Sy dissipels geleer het dan ook so. Eers na die verheerliking van God, wat ook uitkom in die woorde van dankbaarheid vir die troue sorg en barmhartigheid van God, kom ons liggaamlike en geestelike node aan die beurt om dit alles vol geloofsvertroue voor God neer te lê in die sekerheid van die geloof dat Hy kan en wil help.

Die alledaagsheid, as ons dit so mag noem, in sommige openbare gebede bv. met die opening en sluiting van een of ander vergadering. val soms op. Dit styg so seldsaam uit bo die voor-die-hand-liggende behoeftes van die geleentheid en so sonder Bybelse inkleding.

Mense, veral dié wat in die openbaar in die gebed moet voorgaan, sal goed doen om Bybelse gebede, asook die gebede in die verskillende formuliere agter in die Psalm en Gesangboeke, te raadpleeg.

Onse Here Jesus waarsku daarteen dat ons nie soos die heidene met veel omhaal van woorde moet bid nie, en ook nie soos die Fariseërs nie, wat bid om van die mense gehoor te word en daarom die geleentheid aangryp om hulleself aan te prys en God te dank dat hulle nie soos die tollenaars en sondaars is nie.

In ons gebede kom ook ons godsdienstige opvattings uit. Daarom bid 'n Rooms-Katolieke gelowige anders as 'n Protestant, 'n kerklid anders as 'n sekteman. Die wat goed luister sal met die radiodienste selfs merk dat leraars van die onderskeie Afrikaanssprekende kerke hulle gebede anders inklee. Dit geld nie alleen die oorvloedige gebruik van die woordjie **„vir"** deur leraars van 'n sekere kerk of die **dit wat** (Engels „that which") van dieselfde broeders nie, maar die aanspreekvorm is in sommige gevalle al anders, soos ook soms die verdere woordgebruik.

Ook in ons gebede ontbreek daar veel en het ons onderrig nodig. Daarom sal ons ook soos die dissipels moet vra: Here, leer ons om te bid.

KRONIEK

MAJUBADAG

Dit is merkwaardig hoe gou en hoe maklik 'n volk vergeet, veral as 'n volk aangespoor word om sy geskiedenis te vergeet. Een van die vergete dae in die geskiedenis van die Afrikaner is 27 Februarie, die herdenking van die slag van Majuba wat in 1881 die Vryheidsoorlog beslis het. Hierdie dag en hierdie veldslag het so 'n beslissende betekenis vir die Afrikanervolk dat dit uiters merkwaardig is dat ons as gelowige Afrikaners toegelaat het dat hierdie dag op die agtergrond raak. Enersyds is dit te verstane dat Majuba en die verpletterende neerlaag wat general sir Pomeroy Colley daar gely het, nie aangename herinneringe inhou vir diegene wat 'n groot bewondering vir imperiale Engeland het nie. Maar die herdenking van Majuba beteken nie dat die Afrikaner negatief op so 'n dag slegs die neerlaag van 'n engelse troepemag wil gedenk nie, maar veel eerder positief in herinnering wil roep wat daardie oorwinning vir die Afrikanervolk beteken het.

Laat my toe om kortliks die betekenis van Majuba se veldslag te verduidelik. Daarvoor moet ons net eers na die historiese situasie kyk.

Aan die begin van 1877 het sir Theophilus Shepstone die ou **Zuid-Afrikaansche Republiek** geannekseer en daarmee 'n einde gebring aan die onafhanklikheid van die Voortrekkerrepubliek noord van die Vaalrivier — nieteenstaande die feit dat Engeland die onafhanklikheid van Transvaal kragtens die traktaat van 1852 erken het. Hoewel daar baie redes vir die optrede was, was 'n sterk bydraende faktor dat goud in Oos-Transvaal gevind is en dat president Burgers dié goud gebruik het om goue munte mee te slaan in plaas daarvan om dit te verkoop. Die formele rede vir die anneksasie was die „onderdrukking" van die Bantoe in die ZAR. Hierdie anneksasie het in die ZAR sterk protes uitgelok maar omdat die burgers op daardie stadium nie instaat was om met die wapen die onafhanklikheid te beveg nie, het dit voorlopig by die protes gebly.

President Thomas Burgers het as 'n gebroke man die ZAR na die anneksasie verlaat en omdat hy sy totale besit in belang van die ZAR gebruik het, het hy in groot armoede in die Kaapkolonie gaan woon. Eers in 1878 is aan hom 'n staatspensioen uitbetaal wat hy ontvang het tot aan sy dood op 9 Desember 1881.

Die amptelike protes teen die anneksasie was 'n belangrike set want dit het aan vise-president S. J. P Kruger, wat in 1877 tot dié amp verkies is, en sy medestanders 'n basis gegee waarop hulle na die anneksasie kon voortgaan met hulle pogings om die anneksasie ongedaan te maak.

PROF. DR. A. D. PONT

Betreklik gou na die anneksasie het die nasionale gevoel en selfrespek in die ZAR al meer en meer in opstand begin kom teen die optrede van Engeland. In daardie verset het veral Kruger en saam met hom Piet Joubert, 'n leidende rol gespeel. Reeds vroeg in 1878 het groot getalle Transvaalse burgers van tyd tot tyd bymekaargekom om met mekaar te raadpleeg hoe om hulle onafhanklikheid te herwin. Hierdie samekomste het die nasionale gevoel al meer en meer laat oplaai. Op 19 Desember 1878 het 'n 5,000 burgeers by Wonderfontein bymekaargekom en dit duidelik gestel dat hulle vry en onafhanklik wou wees. Op grond van hierdie vergaderings waar ds. N. J. van Warmelo, die Hervormde predikant van Heidelberg dikwels gepreek het, het Kruger 'n verdere aansporing gevind om met die engelse Owerhede te onderhandel oor die herstel van die onafhanklikheid van die ZAR.

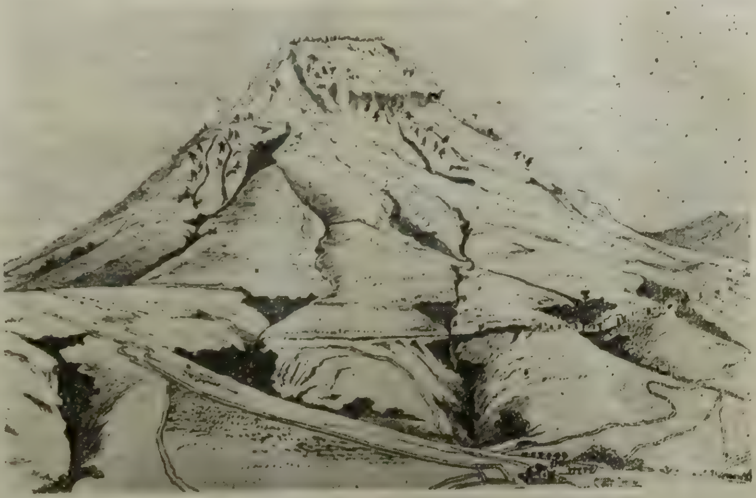

'n Tekening van Majuba net na die slag van Majuba.

Hierdie volksvergaderings het hulle hoogtepunt gevind in die groot byeenkoms te Paardekraal in Desember 1880. Daar het die burgers onder leiding van die driemanskap oud-president M. W. Pretorius, vise-president S. J. P. Kruger en kommandant P. J. Joubert besluit om met die wapen die onafhanklikheid van die ZAR te herstel. Daar by Paardekraal is ook 'n plegtige belofte afgelê, 'n belofte wat in baie opsigte ooreenkom met die beroemde gelofte van 1838. Hierdie belofte van 1880 het in die teken gestaan van die weerstand van die Afrikaner teen integrasie met die engelse taal, kultuur en politieke koers. Dit is 'n dokument wat andermaal die Afrikaner se bewuste sekerheid onderstreep dat hy sy eie identiteit, sy eie taal, sy eie geestelike erfenis in Afrika wil en moet handhaaf in sy eie vrye vaderland. By Paardekraal is hierdie bewustheid met 'n klipstapeling gedenk. Merkwaardig van die groot Paardekraal-samekoms was dat daar net een predikant was wat bereid was om sy lot by sy volk in te gooi en dit was ds. N. J. van Warmelo. Later, toe die oorwinning beveg is, was daar baie predikante wat met groot welsprekendheid aan die Boerekant gestaan het. In Desember 1880 was dit net een predikant van die ou Staatskerk.

☐ Vervolg op bladsy 22

VROUERUBRIEK

Opvoedingsverantwoordelikheid

Om van opvoeding en van verantwoordelikheid daarteenoor te praat, impliseer dat daar ’n algemeen aanvaarde doelstelling t.o.v. die opvoeding is en dat daar gestreef moet word om hierdie doelstelling te verwesenlik.

MNR. G. S. VAN NIEKERK

Hierdie doelstellings het deur die eeue heen, van plek tot plek, van tyd tot tyd en van nasie tot nasie verskil. Ook vir ons eie volk het die opvoedingsdoelstelling van een tydvak tot die ander verander. Pas 120 jaar gelede was dit voldoende om slegs die basiese van lees, skryf en reken te ken, want die lewensomstandighede het nie meer vereis nie. Hierdie onderrig het dikwels aan moedersknie geskied. Hierdie doelstelling in ’n veranderde lewe, waar hoër eise van dag tot dag gestel word, is ondenkbaar. Deur die voetspore van ons volk se gang te volg, spreek dit egter duidelik dat daar nog altyd die strewe was om die opvoeding Christelik te hou, om die kind te laat ontwikkel om aan lewenseise te voldoen en om sy Skepper deur sy doen en late te verheerlik.

Wat is dan ons opvodingsdoelstelling in die hedendaagse gejaagde lewe met eise en prikkels op soveel terreine dat dit vir die opvoeding, ja selfs vir menige ouer, vreesaanjaend word? Die mens is ’n God-geskape wese met toebedeelde potensialiteite. Met sy geboorte word hy in ’n bepaalde milieu geplaas wat, na mate hy ontwikkel, bepaalde eise aan hom gaan stel en verantwoordelikhede aan hom gaan toedig. Die opvoeding van hierdie aanvanklik-hulpelose, dog hoogs-gekompliseerde wese, behoort derhalwe ten doel te stel om die aangebore potensialiteite te ontwikkel sodat hy as mens en wese tot volle ontplooiing kan kom om sodoende ’n volwaardige plek in die lewe in te neem en deur die toepassing van al sy moontlikhede sy Skepper te verheerlik. Met ander woorde hy moet gelei word tot ’n volwaardige volwassene wat volle verantwoordelikheid teenoor sy medemens en teenoor sy God sal aanvaar.

DIE OUERHUIS EN OPVOEDINGSVERANTWOORDELIKHEID

Die doelstelling, soos hierbo aangestip, en wat seker deur elke weldenkende ouer as ideaal gesien word, plaas in die eerste plek ’n groot verantwoordelikheid op die ouer, wat nie sonder meer verwerp of negeer mag word nie. Opvoedingsverantwoordelikheid begin reeds in ’n voorgeboortelike stadium en dit is die groot voorreg van die moeder om toe te sien dat geestelike, psigiese en fisiese invloede die kind tot voordeel sal strek. Die invloede wat uitgeoefen word en die doelgerigte opvoedingsprikkels wat daargestel word, laat op die kleinkinder- en voorskoolse kind ’n onuitwisbare basis vir toekomstige ontwikkeling. Die moeder/kind verhouding is nie bedoel of op hierdie stadium verbreek te word nie. Doelgerigte verryking van die ervaringslewe en stoffering van ’n taalskat sal alleenlik daartoe lei dat die ouer later die vreugde sal smaak van positiewe vordering wat die kind sal maak in sy ontwikkelingsgang. Hoe jammer tog dat hierdie groot verantwoordelikheid so dikwels nie deur ’n moeder besef word nie, of dat finansiële nood haar noop om die wondergeskenk aan die genade van minder-aanbevole invloede toe te vertrou!

Opvoeding van die kind is in die eerste en in die laaste plek die verantwoordelikheid van die ouer. As gevolg van die jongste ontwikkeling op industriële, kommersiële en maatskaplike gebied het die neiging ontstaan om hierdie verantwoordelikheid op die skool oor te dra. Daar mag egter nooit vergeet word nie dat die skool slegs ’n instelling is om by te staan, om aan te vul, omdat die ouer nie altyd meer aan al die vereistes kan voldoen nie. Die huisaltaar en daardie fynere nuanses wat tussen ouer en kind bestaan, kan egter nooit vervang word nie. Hoe kan die onderwyser, met ’n massa kinders om hom heen, daardie fynere invoeling van situasies en gemoedstemminge bewerkstellig? Hoe kan hy die fyn-besnaarde die aandstemming laat aanvoel of die gesang van die voëls en die gemurmel van ’n waterstroompie laat waarneem? Hoe kan hy onderskei tussen die sogenaamde opstandigheid, dwarsheid, stoutigheid en die andersins passiewe aanvaarding en moontlike passiewe denke en uiteindelike verstandelike-luie. Hierdie aspekte word deur die ouer fyn waargeneem, fyn aangevoel en gerig, en geirriteerdheid word só gerig dat konsentrasie en derhalwe positiewe ontwikkeling die plek neem van ’n passiewe terugvalling. Hierin lê dikwels die klagtes van ouers teenoor onderwysers. Laat ons derhalwe besef dat dit ons primêre veranwoordelikheid as ouers is, en dat die moderne lewe dit meebring dat ons die konsentrasievermoë, ja, die hele vermoë van ons kind sal rig om doelwitte te stel wat hy met mening sal nastreef. Dit is derhalwe ons taak as ouer om daardie vertroue by die kind in homself te skep om take aan te pak, die lewenssituasies te aanvaar, om voort te beur, en nie sal rus voordat hy sy doelwitte verwesenlik het nie. Alleenlik dan sal die kind kom tot verwesenliking van sy potensiële moontlikhede.

In hierdie gedagte lê dan opgesluit die wete dat ons, as ouers, die verantwoordelikheid moet aanvaar dat ons moet toesien dat die kind bewaar sal bly teen spanning wat moontlik kan lei tot ontwrigting, dat die verhouding tussen liggaam en gees gebalanseerd sal bly, dat sekuriteit bekom sal word, dat die kind homself sal begryp, dat hy daarna sal streef om ’n gebalanseerde lewe te lei, dat sy emosionele ontlading gerig sal word, dat hy positiewe gesindhede in die lewe sal ontwikkel en dat sy godsdienstige waardes gerig sal wees, dat hy ’n positiewe lewensiening sal ontwikkel en dat sy interpersoonlike verhoudings daarna sal streef om sy medemens te waardeer, respekteer en lief te hê.

Geen verantwoordelikheid word aanvaar indien die ouer passief bly en nie doelgerig die kind aktiveer nie. Dit is ook nie voldoende as slegs belangstelling in die kind se doen en late getoon word en die saak verder daar gelaat word nie. Positiewe leiding is noodsaaklik. Die voorbeeld was nog altyd ’n beproefde wyse om die kind te stimuleer. ’n Rustige en kalme huisatmosfeer, waar God gevrees word en waar ouer en kind meedoen in die huislike belange en saam ideale nastreef, skep reeds ’n gesonde klimaat vir ’n positiewe ontwikkeling van die jongeling. Indien gesindhede in die huis negatief is, kan daar slegs verwag word dat hierdie negatiewe siening op die kind oorgedra en in sy latere lewe uitgedra sal word, wat weer op sy beurt ’n stremmende uitwerking op sy ontwikkeling sal hê. Gesindheidsvorming is ’n belangrike faktor wat nie in die leerproses onderskat mag word nie. Net so mag die sekuriteitsgevoel ten opsigte van die huis, die wete dat vader en moeder my die nodige onderskraging in liefde, in

☐ Vervolg op bladsy 20

DIE KINDERS SE HERVORMER

'n Seuntjie en Jesus

In 'n klein huisie naby die see van Galilea het 'n seuntjie gewoon. Ons weet nie wat sy naam was nie, maar ons noem hom maar Jakob. Jakob se vader was 'n visser en sy maats se pappies was ook almal vissers. Hulle het elke dag met hulle bootjies op die meer uitgevaar om vis te vang in groot nette. Jakob het ook al saamgegaan en dit was vir hom baie lekker so op die blou water.

Jakob en sy ouers het nie baie geld gehad nie en hulle het elke dag vis geëet. Party vissies het hulle gesout en drooggemaak soos ons biltong maak. Dit was vir Jakob baie lekker.

Eendag kom Jakob uitasem by die huis aan. Hy kry sy Mammie in die kombuis besig om broodjjies te bak. „Mamma, ag kan ek asseblief saam met Josef gaan om na die Wonderlike Man te gaan luister?" soebat hy.

„Wie is die Wonderlike Man en waar is hy?" wil sy ma weet.

„Mamma, hulle sê sy naam is Jesus, en Mamma, Josef sê hy het gehoor dat Jesus 'n blinde man se oë oopgemaak het en siek mense gesond gemaak het", vertel Jakob met groot oë. „Hy is nou daar by die meer en almal gaan na Hom luister. Kan ek maar gaan Mamma?"

„Goed, Jakob, gaan maar, maar jy moet soet wees en voor donker terugkom, hoor!" sê sy ma.

„Dankie Mamma", roep Jakob en wil net uithardloop toe sy ma hom weer terugroep. „Kom, neem hierdie paar broodjies vir jou en Josef saam en vat sommer op die stoep 'n paar vissies van die draad af".

„Ja, dankie Mamma, totsiens Mamma" en Jakob hardloop met die pakkie kos uit. Buite wag Josef, sy maat, al ongeduldig en hulle draf haastig strand toe.

Op die strand kry hulle die groot skare wat verslae staan en kyk hoe die skuitjie waarin Jesus en sy dissipels is, al verder wegvaar. Toe hulle egter sien waarheen die skuitjie vaar, begin hulle haastig op die strand langs aanstap in dieselfde rigting. Jakob en Josef stap ook saam.

„Daar land hulle nou", roep die voorstes en begin hardloop. Party mense dra siek kindertjies in hulle arms en ander help siek vriende om oor die weg te kom. Almal wil na Jesus gaan.

Jesus het uitgeklim en toe hy die skare sien, klim hy teen die berg uit tot waar almal hom goed kan sien en daar gaan sit hy en sy dissipels op die gras.

Die mense was baie moeg van die vinnig stap en gaan sit sommer oral op die gras rond. Jakob en Josef klim op tot by Jesus. Jesus kyk op en sien die skare wat almal so moeg lyk. „Waar gaan ons nou brood koop vir al hierdie mense, Filippus?" vra Hy vir die een dissipel langs Hom. Filippus kyk Hom verbaas aan. „Meester", sê hy, „al het ons 200 pennings gehad sou ons nie vir almal brood kon koop nie. Daar is seker maklik 5,000 grootmense en nog baie kinders".

Jakob en Josef hoor dit alles. Hulle sien hoe jammer Jesus vir die mense is. Langs Jakob sit nog 'n dissipel. Sy naam is Andreas. Hy lyk baie vriendelik en Jakob trek hom aan sy mou. Andreas kyk om en glimlag vir Jakob. „Hier is 'n paar broodjies en vissies vir Jesus", sê Jakob, en hou die pakkie na Andreas uit. „Ek is tog nie honger nie. Jesus kan dit maar kry".

Andreas neem die pakkie met 'n glimlag. „Ek sal dit vir Hom gaan gee. Ek dink Hy sal baie bly wees", sê hy, en staan op. Hy gaan gee die pakkie vir Jesus en wys na Jakob. Jesus neem die pakkie en staan op.

„Laat almal in rye op die gras sit", sê Hy vir die dissipels. Hulle kyk verwonderd na Hom, maar maak soos Hy sê. Toe almal sit, staan Jesus op, kyk na die hemel en bid. Daarna begin Hy om die broodjies in stuuke te breek en ook die vis. Hy gee dit vir Sy dissipels en sê hulle moet dit uitdeel. Almal is doodstil. Die dissipels begin voor en deel uit. Jesus hou aan met brood en vis breek. Dit raak nie op nie. Almal eet. Naderhand is almal versadig en begin opgewonde gesels. Nou beveel Jesus die dissipels om al die stukkies op te tel wat daar rondlê. Jakob en Josef help ook. Uiteindelik is alles skoon en daar staan nie minder as twaalf mandjies vol oorskietkrummels nie. Baie meer as wat Jakob ooit gehad het.

Nou begin Jesus met die mense praat. Hy vertel van die hemel en Sy Hemelse Vader. Hy sê almal moet mekaar liefhê en mekaar help en toe kyk hy vir Jakob en Jakob voel baie gelukkig.

Toe Jakob die aand doodmoeg by die huis kom, vertel hy alles vir sy ma en pa.

„Maar, Jakob", sê sy Ma, „dit was dan net vyf broodjies en twee vissies en jy sê daar was honderde mense? Jok jy nie?"

„Nouja, ek het mos vir Mamma gesê Jesus is 'n wonderlike Man" sê Jakob, en sy oë begin toeval. Mamma gaan saam met hom bed toe en voor hy aan die slaap raak dink hy weer aan die wonderlike Jesus vir wie hy vyf broodjies en twee vissies gegee het.

KUIF

Sy vlerke voel lam. Langer as vyf minute kan hy nie meer dryf nie. Pateties fladder hy nog vir die laaste maal. Môre sal hy seker kos vir die paddavisse wees. En daar is juis so baie paddavisse in die dam. Oe, en amper vergeet hy van die waterskerpioene! Hulle sal seker sy gorrelpyp afvreet. En die waterhondjies wat soos vinnige motorbootjies op die water vaar sal seker sy stertvere afknibbel. Ou Kuif voel sommer mistroostig en misrabel. Om nou só tot 'n einde te kom!

Stefaans loer oor die damwal. Sy oë val amper uit sy kop. „'n Kwêvoël, 'n Kwêvoël! Hier dryf 'n kwêvoël op die water!" Stefaans spring op die wal. Hy wou net induik toe dit hom byval dat hy nog sy skoolklere aan het. Stefaans is in vertwyfeling. Hardloop hy terug huis toe, kan die kwêvoël intnssen versuip. Spring hy met sy nuwe skoolklere in die water, raas sy ma sy ore af. Om nie eers te praat van sy nuwe kleurbaadjie wat hy net dié middag gekry het nie. Stefaans brul soos 'n gorilla en spring op en af op die damwal. Dis nou om enige man die wilde aapstuipe te gee. Dit sal nou net met hom gebeur. Hoekom moet die kwêvoël nou juis in die middel van die dam ronddryf? Kan so 'n ellendige voël dan nie laangs die kant inval nie?

☐ Blaai om

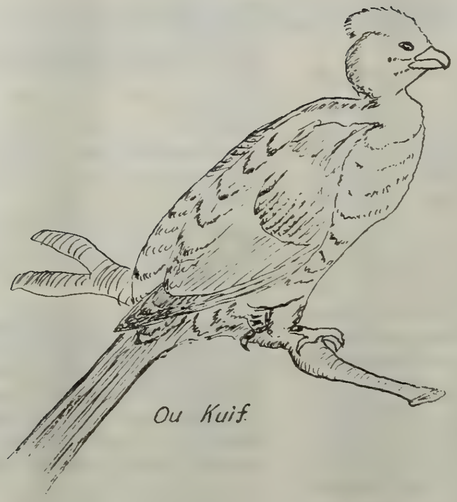

Ou Kuif gee weer 'n laaste paar fladderings. Dit spoor Stefanus tot aksie aan. Daar waai sy baadjie. Dan volg sy hemp en broek en skoene en kouse. Kwêvoëls kan nie helder oordag verdrink terwyl Stefaans bystaan nie! Winter of te nie—Stefaans spring 'n groot spring. Hy wil so min as moontlik in die water wees. Toe Stefaans die water raak, gil hy. Die gil laat ou Krêkkêr, die skilpad eintlik sy oë knip. Hy wou net weer vir ou Jamper stormloop.

Toe Stefaans bokant die water uitkom, is ou Kuif net 'n tree van hom af. Twee vinnige hale en hy is by hom. „Ek het hom, ek het hom!” skree Stefaans. Vergeet is die kou water. Intussen het Jeanette, Ansie en Naomi gedink Stefaans word deur 'n luislang ingesluk. Hulle wil graag die luislang van slegte spysvertering red en lê oop dam toe. Op daardie tydstip klim Stefaans op die wal uit.

O, wêreld, hier kom die dogters aangehardloop! Moet alle rampe hom dan vandag tref? „Bly weg!” gil Stefaans. Met die kwêvoël in die een hand gryp hy na sy kleurbaadjie. Die dogters steek in hulle spore vas. Stefaans moes seker sonder klere in die water geval het. Dan sien hulle die kwêvoël. „Stefaans, jong, wat het jy daar? Is dit 'n tarentaal?” skree Ansie. „Nee man”, sê Naomi, „dis 'n uil”. „Is julle nou laf? Kan julle nie sien dis 'n mossie nie?” sê Jeanette. Stefaans snork verontwaardig. „Onnosel goed, hierdie is 'n kwêvoël!” „Haai jong, Stefaans, waar kry jy hom?” Dis wat Stefaans wil hê. Hy beskrywe die vreeslike duikslag en reddingspoging soos daar min in die land se geskiedenis voorkom. Soos Wolraad Woltemade het hy die drenkeling te hulp geswem.

Stefaans wou nog verder uitwei, maar sy tande het intussen so begin kletter van die koue dat hy skaars sy kiewe kon beweeg. Hy staan nog feitlik sonder klere! „'n Handdoek”, brul hy. Die drie nael terug huis toe. „Heng, Stefaans is darem 'n dapper ou!” Gou terug met die handdoek, twee vir Stefaans, een vir die kwêvoël.

Soos 'n held wat net van die slagveld af terugkom, stap Stefaans terug huis toe. Die dogters gons soos bye om hom. Almal wil gelyk praat. „Stefaans kan hy pap eet?” „Sal hy longontsteking kry?” „Stefaans, gaan jy hom vir die dieretuin gee? Stefaans, kan ek hom 'n bietjie dra?” Stefaans is in sy noppies. Warm afgedroog kletter sy tande ook nie meer so baie nie. Met die nodige meerderwaardigheid in sy stem sê hy: „Nee man. 'n kwevoël eet nie pap nie; hy vreet bessies en veldvrugte en natuurlik koejawels, papajas, druiwe en moerbeie as hy dit in die hande kan kry. En natuurlik sal hy nie longontsteking kry nie. Ek het hom mos drooggemaak.

Plegtig word ou Kuif in 'n skoendoos met watte gesit en versigtig in Stefaans se klerekas gebêre.

Toe die dag breek die volgende môre voel ou Kuif alweer pure kwêvoël. Hy fladder in die doos tot hy uit is. Soe, maar dis donker! Kwêê!” skree hy. Stefaans is net in sy drome besig om aan 'n swemgala deel te neem. Hy staan gereed op die wal. Die afsetter lig sy rewolwer. Kwêê!! skiet die rewolwer en Stefaans val in die swembad. Dadelik is hy helder wakker. „Kwêê!!” skree ou Kuif weer in die kas. Stefaans hardloop na die kas toe. In die kamer is dit al helder lig. Ou Dagbreker, die mossie, sit al toeka in die enkeldoringboom en skree. Stefaans maak die kas oop en ou Kuif fladder uit. Deur die oop venster vlieg hy tot in die enkeldoringboom. Flikkers blaf amper sy malle verstand af. Om te dink sulke voëls vlieg helder oordag uit die huis uit!

Ou Kuif besluit dis 'n lekker plaas. Hier sal hy graag wil bly. „Kwêê!” koggel hy vir Flikkers uit, en begin sy vere te kam.

MOOI DINGE

Die huisgesin sit om die tafel. Pappa lees vanaand weer die verhaal van die Skepping. Die kinders ken dit almal, maar dit bly vir hulle mooi en almal luister aandagtig.

„Toe sien God alles wat Hy gemaak het, en — dit was baie goed”, lees Pappa en maak die Bybel toe. Na die gebed, sing hulle almal saam Gesang 7:2. Al wat op aarde wemel en in die water leef . . . ”

„Gert, en wat het jy vandag gesien van al die goeie dinge wat God geskape het?” vra Pappa. Gert skrik half en sy ore word rooi. Hy het net gesit en dink aan die posduif wat Oom Fritz vir hom present gegee het.

„E-e-ekskuus Pappa?” vra hy verleë, en die dogters lag.

„Ek sê, wat het jy vandag gesien wat vir jou mooi was, man”, sê Pa.

„Mooi?” vra Gert en hy dink. „Wel ek weet nou nie juis wat Pappa bedoel nie, maar die posduif wat Oom vir my gegee het is vir my baie mooi. So 'n bruinerige een — het Pappa hom gesien?” sê Gert en wil net begin beduie presies hoé mooi die duif is.

„Ja, kêrel, dis wat ek bedoel en ek hét die duif gesien. Hy is 'n regte wenner. Dit is nou 'n pragtige voorbeeld van hoe mooi en goed al die voëls is wat God geskape het. Wat van jou Hettie? Het jy vandag iets gesien wat mooi was?”

„O ja Pappie, ek het die mooiste klein katjies gesien by Annie. Hulle ogies is nou net oop en hulle lyk soos bolletjies wol!" Hettie se ogies blink „en Mamma, hulle is so lekker sag as mens hulle teen jou hou. Annie se ma sê ek kan enetjie kry as Mamma ja sê. Kan ek asseblief Mammie?" Hettie kyk angstig na Mamma.

„As Pappie ook so dink, kan jy maar enetjie kry, my kind", sê Mamma met 'n glimlag.

„Dit sal gaaf wees as hy net sal sorg dat hier nie meer muise in die motorhuis kom nie", antwoord Pappa en voeg by: „Maar onthou, jy moet vir hom sorg, nie Mamma of iemand anders nie, hoor!"

„O, ja Pappa, baie baie dankie! Pa. God het mos katjies ook gemaak, nê Pa? Lees mens van katte in die Bybel?" vra sy.

„Natuurlik nie, verspot!" sê Gert.

„Wel, ek kan nie onthou dat ek al iets van 'n kat gelees het nie", sê Pappa, maar kom ons kyk. Gert bring gou vir ons daardie dik rooi boek wat op my lessenaar lê — die Bybelse Ensiklopedie".

Gert is gou terug met die boek. „Kyk nou by K Gert, dis amper soos 'n woordeboek". Gert maak die dik boek oop en soek tot by K. Dan lees hy met sy wysvinger van bo-af „Kasifja, Kassie, Kastor, Kattat . . . . "

„Wat is dit alles?" vra San skoon verslae oor die vreemde woorde.

„Dit is alles woorde en name wat in die Bybel voorkom. Hier kan jy nou opsoek op watter plek in die Bybel die woord staan en wat dit beteken en so aan. Hier is ook prentjies van voorwerpe waarvan 'n mens lees, verduidelik Pappa.

„Wel, hier staan niks van katte nie", sê Willem, „net Kattat. en dis 'n plek op die grens van Sebulon", lees Willem nou ewe slim. Hettie lyk teleurgesteld. „Staan daar iets van Duif?" Willem soek gou onder D. „Haai, hier staan sommer 'n la-ang stuk oor duiwe", sê Gert en begin sommer saggies vir homself lees.

„Pappa het nie nie vir my gevra van mooi dinge nie!" kla San, „en ek het sommer baie mooi dinge gesien".

„Nou toe, laat ons hoor wat my groot dogter gesien het", lag Pappa.

„Hm...mm... ek het e...e" sy kyk vinnig rond, „mooi blomme gesien", sê sy vinnig toe sy die blomme op die tafel raaksien. Almal lag, maar sy gaan aan: „ek het nog die vissies in die visdammetjie gesien én Tannie Rita se nuwe babatjie!' sy kyk rond baie tevrede met haarself.

„Dis baie mooi, my kind", sê Pappie met 'n glimlag. „Ek sien sommer jy loop met oop oë deur die wêreld. Julle kan gerus elke aand vertel van die mooi dinge wat julle gedurende die dag gesien het".

„Goeie plan" sê Mamma. „Ek het darem ook iets moois gesien".

„Wat Mamma?" vra die nuuskierige klein San.

„'n Vriendelike Pa en drie pragtige kinders wat gaan skottelgoed was", lag Mamma en stap vinnig kombuis toe.

Voedsel in Bybelse Tye

Die woord gasvryheid laat mens altyd eerste aan kos dink en die ander geriewe daaraan verbonde moet noodwendig 'n mindere plek inneem.

In ons tyd met sy vinnige kommunikasiemiddele is dit geen probleem om kos in die huis te kry nie. Vir die mense in Bybelse tye was dit egter nie so maklik nie en het dit noukeurige beplanning geverg om die gesin en baie maal gaste ook te voed.

Dit is baie interessant om 'n bietjie stil te staan by die kos wat hulle geëet het.

Brood het van die vroegste tye af die grootste deel van elke dag se voedsel uitgemaak. In die Bybel word op meer as 200 plekke verwys na brood. In Genesis 21:14 lees ons: „Toe is Abraham die môre vroeg op, en hy het brood en 'n sak met water geneem en dit vir Hagar gegee deur dit op haar skouer te sit . . . . " In baie gevalle word brood as 'n algemene woord vir kos gebruik.

Brood is gebak van meel wat van koring of gars gemaak is. As julle nou weer die verhaal van Gideon in Rigters lees, sal julle merk dat daar van 'n garsbroodjie gepraat word. Die korrels is in 'n stampblok of vysel, of deur dit tussen twee klippe te vrywe, gemaal alhoewel daar ook meules was. Die handmeules waarvan ons in Num. 11:8 lees, het bestaan uit twee ronde plat klippe waarvan die onderste een in die grond vas en baie hard was. Die boonste klip is sagter en is gewoonlik deur een of twee vroue in die rondte gedraai. Later het hulle 'n gat in die boonste een gemaak waar die korrels ingegooi is.

Om die meulsteen te draai, was vernederende werk en is gewoonlik deur slavinne gedoen. Nou kan ons verstaan wat 'n groot vernedering die Filistyne Simson aangedoen het deur hom te dwing om die meulsteen te draai soos ons lees in Rigters 16:21.

Die brood is met 'n suurdeeg gebak behalwe by paasfees wanneer hulle ongesuurde koeke geëet het.

In die meeste huise is wat ons vandag roosterkoek noem, gebak dit wil sê die stukke deeg is op warm klippe gelê en moes ten minste eenkeer omgedraai word. Ook is 'n bakplaat gebruik wat van yster of klei gemaak was. Dit het op klippe gerus sodat daar vuur onder gemaak kon word. Die platkoeke is maklik gebreek en daarom lees ons dat Jesus by die instelling van die nagmaal die brood gebreek het.

Brood is ook in primitiewe oonde gebak, en miskien skryf ons eendag daaroor as daar genoeg belangstelling voor is.

Die manna wat hulle in die woestyn geëet het, was ook maar brood. en die Jode het moeg geword om net daarvan te eet. Dit is toe wat hulle by Moses geklae het soos ons lees in Num. 11:4-6: „Toe het die kinders van Israel ook weer geween en gesê: Wie sal vir ons vleis gee om te eet? Ons dink aan dis visse wat ons in Egipte verniet kon eet, aan die komkommers en die waterlemoene en die prei en die uie en die knoflok. Maar nou is ons siel dor; daar's glad niks nie: net die manna is voor ons oë".

Hulle het dus eitlik verlang na die dinge wat hulle gebruik het om die kos geurig gaar te maak. Die vis waarvan hulle praat was volop in die Nyl en moes net gevang word en dit spreek vanself dat toe hulle wegtrek van die Nyl daar geen sprake van vis was nie. Die gesoute vis wat hulle op die tog saam kon neem, was lankal gedaan.

Vleis van skape en bokke was deel van die daaglikse voedsel en van die stertvet van die vetstertskape het hulle kookolie gemaak. Dié dinge het hulle waarskynlik in die woestyn ook gehad, maar hulle moes spaarsaam werk met hulle veestapel.

Hulle het verlang na die sappige waterlemoene en komkommers en die groente wat hulle in Egipte gekweek het, veral peulgewasse soos boontjies, lensies en ertjies. Die peule wat die

☐ Blaai om

verlore seun probeer eet het was waarskynlik van die Karobboom wat eintlik veevoedsel was. Die peule was egter minderwaardige voedsel vir mense en is net geëet as die honger werklik groot is en dan het dit gewoonlik die maag omgekrap. Dit is die peule waarvan in die gelykenis van die verlore seun van gepraat word.

Toespys of lekker geurige sous was gemaak van uie, prei. knoflok en slaai. Om saam met die paaslam te eet het hulle 'n bitter sous gemaak, waarskynlik van endyvie moederkruid of slaai, koljander en 'n bitter geurige kruid bekend as „thamkah".

Verder het die vleispotte van Egipte ook vir hulle nog ingesluit: hoendervleis, spesiale vetgemaakte osse en 'n bredie gekook van duiwe.

Vir soetigheid is heuning geëet. Ander lekkernye was dadels, neute en arabiese gom.

Graag wil ek nog iets oor die gebruik van melk sê. Vir die bewoner van die Arabiese Skiereiland is melk 'n vername deel van die daaglikse voedsel want die veeboere is gedurig aan die optrek na nuwe weivelde en daar is dus geen geleentheid vir die kweek van gewasse nie.

Selfs die opgrawings in Ur van die Galdeërs waarvandaan Abraham getrek het, toon 'n melkstal waar mense besig is om te melk.

Botter was altyd 'n lekkerny wat selfs die armste kon bekostig. Saam met brood is dit 'n heerlike maaltyd. Omdat botter nie in warm weer bewaar kon word nie, is olyfolie in die plek daarvan gebruik in die warm streke.

Dit word beweer dat die olie waarvan in Lukas 16:6 gepraat word, waarskynlik botter was, wat dikwels gebruik is om rekeninge en belasting mee te betaal in streke waar die klimaat die vervoer van botter in skaapvelsakke moontlik gemaak het.

Melk was altyd aanvaarbaar met bokmelk as eerste keuse — Spreuke 27:27: „ . . . en genoeg bokmelk vir jou huis en as lewensonderhoud vir jou diensmeisies".

Die melkboer het gewoonlik teen melktyd sy bokke die straat langs gejaag en vir elke huisvrou wat melk wou koop sommer daar voor die deur soveel gemelk as wat sy wou hê en dan weer na die volgende een vertrek. Vergelyk dit nou met ons melkaflewering van vandag.

Die Oosterling gebruik die melk van beeste, skape, bokke en kamele. Kameelmelk word baie gou dik en die suurmelk is baie gesond en goed vir die spysvertering.

Hierdie praatjie is eintlik net 'n prikkel vir die outjies wat die kuns van snuffel na meer kennis verstaan, om meer oor hierdie onderwerp te gaan lees.

BLOKKIESRAAISEL

1.	■	2.					3.	■	4.
5.			■	■	■	■	6.		
	■	7.		8.		9.		■	
10.			■		■		■	11.	
	■	12.							■
■	13.		■		■		■	14.	15.
16.	■	17.				■	■	■	
18.		■	■		■	19.	■	20.	
	■	■	■	■	■		■	■	
■	21.								

DWARS:

2. 'n Dapper rigter wat met 300 man die Midianiete laat vlug het. (Rigters 7.)
5. In Johannes 11:9 vra Jesus: Is daar nie twaalf . . . in die dag nie?
6. Die eerste vrou wat God geskape het.
7.. Jona moes na hierdie stad gaan om te preek.
10. Rut het hiervan opgetel op Boas se land.
11. Lengte in die Bybel word nie in voete of duime aangegee nie, maar in . . . .
12. In hierdie boek lees ons die wyse woorde van Salomo.
13. Tussen hierdie dorp en Bet-el het Abram vir die Here 'n altaar gebou. (Gen. 12:8.)
14. Die goeie Samaritaan was op pad van Jerusalem . . . . Jericho.
17. Hy was die eerste koning van Israel.
18. Die heel eerste woord in die Bybel.
20. Die geboorteland van Abram. (Gen. 12:28.)
21. Die stad waar Jesus gekruisig is.

AF:

1. Hy was 'n geneesheer en het een van die vier Evangelies geskryf.
2. Die eerste boek van die Ou Testament.
3. Het Josef se broers hom doodgemaak?
4. Elia en die profete van hierdie afgod het op Karmel gekyk wie die ware God is. (1 Kon. 18.)
8. 'n Vrou het 'n fles met hierdie kosbare salf gebruik om Jesus se voete te salf. (Mark. 14:3.)
9. Elia is met 'n wa en perde van . . . in die hemel opgeneem. (2 Kon. 2:11.)
11. Hoeveel van die tien melaatses wat deur Jesus gesond gemaak is het teruggekom om dankie te sê? (Luk. 11:11.)
15. Hy was die vader van Aäron en Moses. (Ex. 6:19.)
16. Wat het Jesus saam met brood aan die skare gegee om te eet?
19. Watter vader sal as sy seun hom brood . . . . aan hom 'n klip gee?

JEUGRUBRIEK

Groepsvryetydsbesteding

Vrye tyd is een van die kenmerkendste verskynsels van die hedendaagse wêreld. Die toename in die hoeveelheid vrye tyd wat die mens vir homself gedurende die twintigste eeu verdien het, skep teenswoordig ’n probleem wat van betekenisvolle nasionale belang is. ’n Volk wat sy beskikbare vrye tyd op ’n onaanvaarbare wyse bestee, kan ’n patroon van openbare optrede ontwikkel wat heeltemal van die aanvaarde norme en waardes van die samelewing afwyk (Du Toit, 1956, p.1).

Die huidige besorgdheid oor die besteding van vrye tyd hang ook saam met — en het aanleiding gegee tot — die totstandkoming van ’n nuwe „industrie” om die vryetydsbesteding van mense te organiseer en in doelgerigte kanale te stuur. Dit het naamlik gelei tot die kommersialisering van vryetydsbesteding in die vorm van bioskope, beeldradio, teaters ensomeer (Mitchell en Mason, 1948, p.5).

REDE Gehou VOOR DIE JEUGKONGRES VAN DIE NED. HERV. KERK, 19 APRIL 1968.

DR. ANDRÉ BREEDT

Dept. Sosiologie, Universiteit van Pretoria.

---

1. DIE BEGRIP VRYE TYD:

Die begrip vrye tyd word gewoonlik as teenvoeter vir die begrip arbeid gebruik. Vrye tyd is die tyd wanneer ’n persoon vry is van die normale arbeidsverpligtinge wat nodig is om ’n bestaan te maak. Lundberg beweer dat vrye tyd daardie tyd is wanneer ’n persoon vry is van die meer formele pligte en laste wat ’n besoldigde werk op ’n mens plaas (Lundberg, p.2).

Hoedanig hierdie begrip ookal gebruik word, dit is altyd los van die verpligtinge van arbeid. Daar word aanvaar dat wanneer die mens vrye tyd bestee, hy vry is om die aktiwiteite van vryetydsbesteding te kies, en die aktiwiteite te wysig soos dit hom pas. Vryetydsbesteding is ook nie gebonde aan presiesheid, afgemetenheid en reëlmatigheid soos amptelike arbeid nie. Spontane aktiwiteite en individualistiese wysiginge van die aktiwiteite kan gevolglik in die vrytydsbesteding verwag word (V.d. Westhuizen, 1966, p.22).

In die **Rapport betreffende het onderzoek naar de geestesgesteldheid van de massajeugd** (1952), word die volgende opgemerk: „De vrije tijd is de tyd waarin geen verplichte arbeidt verricht behoeft te worden en waar het individu dus de gelegenheid krijgt zich vrij van elke vorm van uiterlijke verplichting te bewegen, in richtinge waar het zich toe voelt aangetrokken, terwijl het slecht beperkingen ondervindt in de zin van de wet en publieke opinie”(p. 55) In dieselfde trant skryf M. H. en E. S. Neumeyer soos volg: „Leisure is the free time after all duties, obligations, and other practical necessities have been attended to” (1936, p.14). Ook Anderson meen dat vrye tyd die tyd is wanneer . . . „man is free from work, when his work makes few or no demands on him” (1961, p.1).

In die lig van bogemelde skyn dit dus asof vryetyd daardie tyd is wanneer die mens vry is van enige formele verpligtinge teenoor werk, gesin of gemeenskap en gevolglik vry is om homself — binne die raamwerk van die norme en waardes van die gemeenskap — te wy aan daardie aktiwiteite wat in sy bepaalde behoeftes voorsien en waarin hy homself as mens kan uitlewe, inlewe en laat opneem (vgl. Senekal, 1967, p.38).

2. Die Begrip Vryetydsbesteding:

Vryetydsbesteding vind plaas in ’n persoon se vrye tyd en impliseer daardie aktiwiteite wat beoefen word gedurende die tyd wat ’n persoon se eie is. Met vryetydsbesteding word dus bedoel die wyse waarop ’n persoon sy vrye tyd gebruik.

Dit moet egter hier beklemtoon word dat vryetydsbesteding ’n bepaalde gedragseienskap en nie blote ledigheid is nie. Daar is ’n sekere mate van aktiwiteite aan vryetydsbesteding verbonde, al is dit in sommige gevalle baie gering, of alleen psigies, fisies of emosioneel van aard. Vryetydsbesteding verg soms meer inspanning van ’n mens as wat die geval met sy arbeid is. Daar dit egter ’n aktiwiteit is wat ter wille van die aktiwiteit self uitgevoer kan word, verskaf dit aan hom genot en leef hy hom ten volle daarin uit. Die Neumeyers konstateer: „The main motive of recreation is in the activity itself. Being relatively free, spontaneous and joyful, it has its own drive and does not require an outside goal or stimulus. It is not consciously performed for the sake of any reward beyond itself” (1936, p.158).

Daar is derhalwe verskil tussen arbeid en vryetydsbesteding in die opsig dat vryetydsbesteding aktiwiteit ter wille van die aktiwiteit self is, terwyl arbeid gerig is op die verwesenliking van ’n doel wat buite die aktiwiteit geleë is. In die meeste gevalle dien die arbeid en vryetydsaktiwiteite as aanvullende faktore in die lewe van die individu.

3. Groepsvryetydsbesteding:

Gesien teen voorafgaande agtergrond, kan volstaan word deur te sê dat groepsvryetydsbesteding daardie aktiwiteite behels wat die mens gedurende sy vrye tyd in groepsverband onderneem. Hierdie groepsverband mag in grootte varieer — vanaf ’n blote mens tot medemens verhouding, tot die groepslewe in gesins-, gemeenskaps- en volksverband.

4. Die huidige betekenis en invloed van vryetydsbesteding:

Dit is ongetwyfeld waar dat die mens in die huidige samelewing, in vergelyking met sy grootouers, minder ure per dag, minder dae per week en minder weke per jaar aan die arbeid bestee. Die hedendaagse mens tree, vergeleke met sy voorgeslagte, op ’n hoër ouderdom tot die arbeidsmark toe en bereik gouer die ouderdom van aftrede. Dit is duidelik dat in ’n tydsbestek van ’n paar generasies, die hoeveelheid vrye tyd van die mens op skouspelagtige wyse toegeneem het. Die aanduidings is ook daar dat die arbeidstyd in die toekoms nog verder sal verminder. In dié verband skryf die Neumeyers soos volg: „The chief factor responsible for the increase of leisure is the machine and its products such as industrialization, urbanization, mobility and the changing standard of living” 1936, p.5). En verder: „Economic conditions and resources, industrialization, occupational differentiation and vocational patterns, wages and incomes, the extent of employment and the standard of living have conditioned both the amount and use of leisure” (1936, p.15).

☐ Blaai om

GROEPVRYETYDSBESTEDING

Waar vrye tyd in die klassieke tyd die voorreg van die besittersklas was, het die Industriële Rewolusie en die daarmee gepaardgaande wetenskaplike en tegnologiese vooruitgang vryetydsbesteding binne die bereik van die menigtes geplaas en is dit tans 'n reg waarop elkeen kan aanspraak maak. Die bevolking in sy geheel het vandag behoefte aan fasiliteite vir en vorme van vryetydsbesteding. Hierby moet egter dadelik gevoeg word dat alle vorme van vrytydsbesteding beslis nie nuttig en opbouend vir die individu of vir die gemeenskap in sy geheel is nie. 'n Groot aantal persone wat daagliks agt of meer ure vrye tyd tot hulle beskikking het, bestee dit deur ledig te wees of as passiewe toeskouers op te tree.

Alle vorme van gekommersialiseerde ontspanning is nie noodwendig nadelig vir die persoon nie, dog 'n persoon wat slegs daarvan gebruik maak en nie in staat is om hom op 'n lewenskragtige en opbouende wyse besig te hou nie, is waarskynlik onderhewig aan 'n ernstige persoonlikheidsgebrek. Hierdie gebrek is in 'n hoë mate aan die heersende lewensbeskouing wat daarop gerig is om rykdom te versamel en die feit oor die hoof te sien dat die lewe ryk en vol kan wees, afgesien van die materiële welvaart van die individu en die gemeenskap as geheel.

Dit is veral die gebrekkige persoonlike inisiatief wat daartoe aanleiding gegee het dat die kommersialisasie van ontspanningsfasiliteite plaasgevind het en dat dit vandag min ruimte bied vir die aktiewe deelname van die individu self. Vryetydsbesteding word vandag gekoop in die vorm van passiewe en onoorspronklike deelname aan kunsmatige vorme van vermaak.

Die moderne lewe met sy klem op gemak en gerief en die vervlakking van die betekenis van arbeid, bring ook 'n sekere skadelike populêre instelling ten opsigte van vryetydsbesteding mee. Dit lê, onder meer, daarin dat nie genoegsame voorsiening gemaak word vir die skepping van geleenthede vir vryetydsbesteding nie, gevolglik lei dit daartoe dat vrye tyd onsinvol gekanaliseer word.

5. **Die funksie van vrye tyd:**

Dumazedier omskryf die funksies van vrye tyd soos volg: „Leisure is activity to which the individuel may freely devote himself outside the needs and obligations of his occupations, his family and society, for his relaxation, devotion and personal development" (Anderson, 1961, p.37). Hy onderskei tussen drie primêre funksies van vrye tyd, naamlik, ontspanning (wat volg op arbeid, inspanning en uitputting), afleiding (of vermaaklikheidsaktiwiteite) en persoonlikheidsontwikkeling.

Ofskoon die drie funksies van vrye tyd hier onderskei word, kan hulle nie altyd van mekaar geskei word nie, aangesien al drie in 'n betrokke aktiwiteit aanwesig kan wees.

(Word vervolg.)

OPVOEDINGSVERANTWOORDELIKHEID

☐ Vervolg van bladsy 14

woord en in daad sal verskaf, nooit ondermyn word nie. Harmonieuse ontplooiing van die kind kan nie met sukses nagestreef word indien hierdie aspekte mank gaan nie.

Dit is juis in hierdie tydsgewrig waarin ons leef dat dit só noodsaaklik is dat die ouer daarteen moet waak dat negatiewe indoktrinering, op haas elke vlak van die samelewing, nie sy opvoedingsbemoeienis sal ondermyn nie. Dit kan alleen geskied indien die ouer toesien dat daardie waardes wat hoog geag word, heg ingeskerp word, sodat dit nie maklik deur die kind oorboord gegooi sal word nie. Weer word daar beklemtoon dat die moeder in haar belangrike taak in die vaslegging van lewenswaardes by die jong kind, nie vervang kan word nie. Waarom sal ouers dan oorhaastig wees om die onrype, nie-skoolgerede-kind op 'n te vroeë ouderdom na die skoolbank te dwing? Dit geskied in baie gevalle alleenlik ten koste van die harmonieuse geestelike ontwikkeling van die jonge, en geestesryping kan nie daardeur bespoedig word nie. Inteendeel, dit lei dikwels tot ontsporing van die kind en uiteindelike teleurstelling van die ouer. Per slot van rekening kom dit ook daarop neer dat die opvoedingsverantwoordelikheid op 'n te vroeë stadium op die skool oorgedra wil word. Om die kind se ontwikkeling en rypwording met dié van die vriende s'n te wil vergelyk en hierdie vergelyking as maatstaf te gebruik is fataal en kan die eie kind slegs tot nadeel strek, aangesien elke individu sy eie potensiële moontlikhede en eie rypwordingstempo het.

(Word vervolg)

ERNS EN PRET IN DIE KERKLIKE LEWE

„LYDDITE" BOMME EN GEBED.

In die driejarige Tweede Vryheidsoorlog het die vyand soms misbruik gemaak van die godsdienstige oortuigings van die Republikeinse burgers op kommando. Die burgers het, as dit enigsins moontlik was, vermy om die Sondae te veg. Hulle het dan liefs gerus volgens die gebod. Op dié dag het een van die ouderlinge op kommando 'n erediens gelei. Soms was dit die kommandant of veldkornet self. So was dit op Magersfontein, die grootste slagveld deur generaal Piet Cronje en sy manskappe in die suid-westelike Vrystaat, gelewer.

JOH. DREYER

Die burgers het stelling geneem in randjies en aan die voet daarvan hulle in loopgrawe ingegrawe. Die Engelse leër was nog besig om versterkings uit die suide te ontvang en alles gereed te maak vir die aanval.

Op 'n Sondag het kommandant Theunie Dreyer van die Gatsrand-kommando en ouderling in sy kerk die godsdiensoefening waargeneem. Die manne het uit die loopgrawe gekom en ouderling Dreyer het op 'n wa gaan plek inneem met die krygsmanne rondom die wa.

'n Psalmvers op 'n slepende toon gesing, weergalm uit die monde van honderde mannestemme. Almal is in 'n ernstige stemming. 'n Gedeelte uit die Bybel word gelees en daarna gaan die voorganger voor in gebed. Die Here word bedank vir Sy genadige bewaring en Sy beskerming word gevra vir die gesinne tuis en vir die manne op kommando.

Terwyl die gebed nog voortduur bars in die omgewing van die biddende skare 'n „lyddite" bom gevolg deur die een na die ander.

Die manne gryp hulle hoede en neem die loop na die veiligheid van die loopgrawe. Ons onverskrokke bidder gaan voort met sy gebed onder die slag en gekraak van die een bom na die ander asof niks gebeur het nie.

As hy eindelik Amen sê staan hy stokstil alleen. Sy „gemeente" het gevlug en hom alleen gelaat.
Sy geloof was sterker as sy vrees.

PASTORALE RUBRIEK

DIE KERK OP DIE PLATTELAND

☐ Vervolg van vorige maand

Vandag het die situasie verander. Die oneindige vlaktes word nou bykans na elke 30 myl verbreek deur 'n klein dorpie. Opvallend is dat in feitlik elkeen van hierdie klein dorpies drie kerke bo al die ander geboue uittoring. Hierdie klein dorpies vorm vandag die sentrum van die plattelandse gemeente. In baie gemeentes het hierdie dorpies so gegroei dat feitlik een derde van die plattelandse gemeente dorpsbewoners is. Die groeitempo, as gevolg van die snelle ontwikkeling op nywerheidsgebied, is vandag so snel dat baie van hierdie klein dorpies in die toekoms self selfstandige gemeentes gaan wees. Waar die ganse Transvaal in die verlede deur 'n paar predikante bedien is, word vandag in feitlik elke plattelandse dorpie 'n predikant van ons kerk aangetref. Die toestand is ongelukkig nie oral so rooskleurig nie. Die ganse Ring van Kaapland het vandag byvoorbeeld slegs vier predikante. Hierdie predikante se arbeidsveld is hoofsaaklik beperk tot die stede. Gevolglik is daar op die platteland van die Kaap nie veel sprake van kerklike be-arbeiding nie. In Rhodesië is slegs drie predikante. In Suidwes-Afrika slegs drie. Hierdie toestand bring mee dat baie huisgesinne op die platteland vir geestelike bearbeiding hoofsaaklik op hulleself aangewys is. Die afstande wat deur baie van hierdie lidmate afgelê moet word om by die kerk te kom is groot. In die „Nuusbrief" van 15 Oktober 1968, verneem ons dat daar lidmate in Angola is wat 960 myl van die naaste kerk af is. Vir hierdie mense is dit feitlik onmoontlik om ooit by 'n erediens te kom. Van kerklike bearbeiding kan daar ook nie veel sprake wees nie. So weet ons o.a. dat in 1963 laas 'n predikant hierdie gebied kon besoek. Danksy die geweldige opofferings van predikante gebeur dit dat die verafgeleë plekke ook van tyd tot tyd die verkondiging van die Woord kan hoor. Om dit moontlik te maak bestaan daar vandag soms kombinasies van nie minder as vyf gemeentes nie. Honderde myle moet sodoende weekliks deur dié predikant afgelê word, sodat die Woord ten minste een keer per maand in so 'n gemeente gehoor kan word. In sulke gevalle verlaat die predikant gewoonlik vroeg in die week sy huis. Die lidmate word gedurende die week besoek en Sondae kom die gemeente in erediens bymekaar. In die lig van die huidige predikante nood sal die kerk in die toekoms seker oorweging moet skenk aan meer sulke kombinasies tussen kleiner plattelandse gemeentes.

DS. M. J. BEUKES

Die mens van die platteland van vandag is die nasate van stoere godsdienstige voorouers, soos beskryf is in die voorafgaande artikel. In vergelyking met hulle voorouers het die mens op die pllatteland se lewenspatroon en lewensopvattings geweldig verander. Die boer van vandag leef nie meer in afsondering van die res van die land en selfs die res van die wêreld nie. Die lang afstande is oorbrug deur motor, pers en radio. Die boer se enigste leesstof is ook nie meer net die Bybel nie, maar alle lektuur van die wêreld is nou bekombaar. Sy bestaan is ook nie meer die rustige bestaan van weleer nie, maar 'n lewe van gejaagdheid van die oggend tot die aand. Al hierdie faktore het nie positiewe maar negatiewe uitwerking op die boeregemeenskap gehad. Die vreemde elemente wat terugwerk vanuit die stede op die boer, en deur die pers, het die sterk konserwatiewe element onder die boere verbreek. Dit het ook 'n verskraling op godsdienstige vlak ten gevolg gehad. Huisgodsdiens het verskraal tot die aanskakel van die radio vir 'n kort „diensie" in die aand. In die oggend is daar buitendien te veel werk wat gedoen moet word en ontbreek die tyd vir huisgodsdiens. Die vader en die moeder is ook nie meer die twee persone wat dit hulle verantwoordelikheid maak om die kinders te onderrig in die Woord nie. Hulle sien dit nie as hulle dienswerk nie maar as die dienswerk van die kerk en die skool. By dit alles het hierdie mense vasgekleef aan die gedagte van weleer, 'n gedagte of sal ons sê 'n wyse van optrede wat uit nood gebore is, nl. dat die kerk net tydens nagmaal besoek moet word. Die huis waar die vader nie optree as godsdienstige voorganger nie, en waar die huisgesin slegs eenkeer in drie maande na die erediens gaan, het reeds op weë wat in stryd met die Woord is. begin wandel. Dit gee aanleiding dat 'n jong geslag opgroei wat vreemd staan teenoor God en Sy genademiddels soos die kerk. 'n Jong geslag wat die wêreld binnegaan sonder dat hulle onderrig is in die Woord van God. Sonder dat hulle belydenis van geloof gedoen het. Op 16 jarige leeftyd gaan baie van die mense na die stede. Vanweë die feit dat hulle nie onderrig is in die Woord nie, word hulle meegesleur deur die maalstroom van vreemde elemente sodra hulle in die stede beland. 'n Vaste grond het hulle nie waarop hulle kan staan nie. Dikwells is dit juis die kind van die platteland wat die prooi word van volksvreemde elemente, sosiale euwels en sektariese strominge. Die ouer wat op die platteland agtergebly het raak dan meteens 'n bekommerde wese. Hy kan nie verstaan dat die kind wat hy so goed opgevoed het so kon verander nie. Vir die kerk is dit wel verstaanbaar. As die kind net die brood ontvang het wat versadig vir die oomblik kan hierdie dinge te wagte wees. Die kerk sal hier opnuut moet gaan spreek. Die ouer oproep tot verantwoordelikheid. Oproep om sy doopbelofte na te kom. Die vader wys op sy verantwoordelikheid as gesinshoof. Hulle leer dat die kerk nie net tydens nagmaal besoek moet word nie maar elke Sondag.

Aan die anderkant word vandag lidmate op die platteland aangetref waar alles nog voortgaan soos jare gelede. Die vader is nog die voorganger op godsdienstige gebied. In die week onderrig hy sy kinders self in die Woord. Elke erediens word bygewoon as gesin. By nadere ondersoek blyk dit egter dat in baie gevalle die ouer hierdie dinge doen bloot uit metodistiese, piëtistiese oorwegings. Die Christelike geloof bestaan vir hom uit die onderhouding van wette en seremonies. Uit 'n Fariseïsme van regverdiging uit eie goeie werke.

In die derde plek is daar lidmate, die grootste gedeelte van die plattelandse gemeente, wat getrou is in alle opsigte. Getrou, nie op grond van verkeerde motiewe nie, maar getrou uit dankbaarheid vir die verlossing wat reeds klaar in en deur Jesus Christus geskenk is.

Die feit dat die Woord vandag nie meer altyd primêr is in die huis van die boer nie, het tot gevolg dat sosiale euwels oral op die platteland hulle kop begin uitsteek. Egskeidings en ontug wat vreemd is aan die boeregemeenskap kom vandag ook voor op die platteland. In vergelyking met die

☐ Vervolg op bladsy 28

MAJUBADAG

☐ Vervolg van bladsy 13

Die Paardekraal-byeenkoms is gevolg deur die oorlog. Nadat Heidelberg as hoofsetel van die herrese Republiek geproklameer is, het daar verdere gevegte uitgebreek in Potchefstroom terwyl by Bronkhorstspruit die regiment van kol. Anstruther wat op pad was om die garnisoen van Pretoria te gaan versterk, deur gen. Frans Joubert aan flarde geskiet is. Gen. Piet Joubert het die Natalse grens gaan verdedig om te keer dat verdere troepe na Transvaal sou kom. Op 28 Januarie te Laings Nek en op 8 Februarie by Ingogo is gen. Colley, die bevelvoerder van die Engelse troepe, teruggeslaan. In Transvaal self was die meeste dorpe weer in die hande van die Driemanskap en is die gesag van die Volksraad herstel. Met 'n duidelike besef van die goeie reg van hulle optrede het die Transvaalse Volksraad op 7 Februarie 1881 'n brief aan die Volksraad van die OVS gerig waarin hulle stel:

> „Met vertroue lê ons ons saak oop vir die hele wêreld. Hetsy ons oorwin, hetsy ons sterf: die vryheid sal in Afrika rys soos die son uit die môrewolke . . . Dan sal dit wees van Zambesi tot aan Simonsbaai: Afrika vir die Afrikaner".

So sterk was die gevoel onder die Vrystaters dat selfs 'n groot deel van die Harrismith-kommando, naby die 4,000 troepe onder gen. Piet Joubert se bevel, stelling op die Natalse grens ingeneem het.

Terwyl die Driemanskap onder leiding van Kruger besig was met diplomatieke onderhandelinge om sodoende verdere gevegte onnodig te maak, het gen. Colley tog getrag om met die wapen 'n beslissing af te dwing. Op die aand van 26 Februarie het Colley aan die hoof van 'n uitgesoekte soldatemag sy kamp verlaat om die kruin van Majuba te beset. Vanuit dié posisie sou hy, so was sy opvatting, die Boereposisies by Laingsnek volkome domineer en in 'n beslissende posisie wees.

Dit is bekend hoe die Boeremagte met groot knaphandigheid en taktiese vernuf daarin geslaag het om Majuba stormenderhand te verower. Die troepe op die kop is deur die Boeremagte in die pan gehak en onder die gesneuweldes was ook die bevelvoerende generaal Colley self wat teen die einde van die geveg 'n Martini-Henri koeël deur die kop gekry het. Aan Boerekant het in daardie slag net een burger gesneuwel terwyl twee gewond is.

Dit was 'n oorweldigende oorwinning vir die Boeremagte wat deur hulle vyande uitgemaak was as 'n groep onnosel, nikswerd en papbroekerige takhare. Die effek van die oorwinning was dan ook uitermate groot. Tiperend was Kruger se reaksie wat aan die burgers te Laingsnek laat weet het:

> „Ons roem nie in die krag van mense nie. Dit is God die Here wat u gehelp het. Dit is die God van ons vadere tot wie ons nou vier jaar lank om redding gebid en gesmeek het. Hy het groot dinge aan ons gedoen en ons gebede verhoor. Hou vol tot die einde toe. Die God wat die hart van konings soos waterbeke lei, sal ons verlos. Vertrou op Hom".

Die effek van die roemryke oorwinning by Majuba en die feit dat die ZAR sy onafhanklikheid ontdiplomasie van Kruger en sy raadgewer, dr. E. J. P. Jorissen, bevestig in die herstel van die onafhanklikheid van die ZAR. Op 15 April 1881 is die Volksraad te Heidelberg, waarvan die werksaamhede geopen is deur ds. N. J. van Warmelo, byeengeroep en is die voorwaardes van die vrede daar aanvaar, en in Augustus 1881 is die Republiek formeel en amptelik weer deur die Engelse owerheid aan die Republikeinse Owerheid teruggegee. Die groot rol wat Kruger in hierdie vryheidsstryd gespeel het, is finaal bekroon toe hy in 1883 Staatspresident van die ZAR geword het, 'n amp wat hy beklee het totdat die onafhanklikheid op 31 Mei 1902, na die verwoestende oorlog van 1899-1902, finaal aan die ZAR ontneem is.

Die effek van die roemryke oorwinning by Majuba en die feit dat die ZAR sy onafhanklikheid ontworstel het aan die magsgreep van die grootste imperiale mag van daar die dae, was ook besonder groot. Vir die eerste keer in die geskiedenis van die ZAR was daar nou 'n eengesinde en vasbeslote **volk**. Die smeltkroes van 1877-1880 het die volk van die ZAR verenig en onderlinge twis en partyskappe is finaal op die agtergrond gedruk en soos een man is saamgestaan vir die landsvryheid en onafhanklikheid. Maar terselfdertyd is al wat Afrikaner was oor die lengte en breedte van Suid-Afrika met 'n nuwe gevoel van eie-waarde gevul. Die Afrikaner-ideaal het geseëvier en dit was goed om 'n Afrikaner te wees. Vir die eerste keer is aan die Afrikaner, teenoor die politieke en kulturele druk van die engelstalige wêreld om sy identiteit prys te gee, 'n vastrapplek gegee vanwaar hy met vernude ywer weerstand kon bied teen integrasie met die engelstalige wêreld. Die oorwinning van Majuba, die suksesse van die oorlog van 1880-1881 was 'n magtige faktor om die nasionale gevoel van die Afrikaner te laat ontwaak en te stimuleer.

Hoewel die neerlaag van Majuba 'n leidende oorsaak was vir imperiale Engeland om die oorlog van 1899-1902 op die ZAR af te dwing, kon hierdie tweede oorlog nie die Afrikanervolk vernietig nie. Die hartklop van 'n roepingsbewuste, eensgesinde volk kon selfs nie deur die liddiet en lood en die konsentrasiekampe van 1899-1902 tot stilswye gebring word nie. Majuba in 1881 was die keerpunt in die verhouding Afrikaner tot Engelsman in Suidelike Afrika. Daar is die stimulans aan die Afrikaner gegee sodat uiteindelik sy deale in Suidelike Afrika geseëvier het en nie dié van imperiale Engeland nie.

Hoewel Majuba en die gevoel van eensgesindheid onder die volk grootliks bygedra het tot die mislukte poging om die drie Afrikaanse kerke in die ZAR te verenig, het die mislukking van daardie vereniging nie die eenheid van die volk waarlik geaffekteer nie. Kerklike organisatoriese verdeeldheid het nie beteken dat die volk verdeeld was in sy geloof en in sy vertroue op God die Here nie.

☐ Vervolg op bladsy 28

DAMES VOEL NET SO MOEG AS MANS

Die meeste dames werk net so hard as mans en gaan boonop gebuk onder 'n groter las van kommer en sorge oor die probleme en spanning van die moderne lewe. As u dus oud, moeg en afgeleef voel en nie meer die lewe en u werk kan geniet soos vroeër nie, is daar 'n Amerikaanse formule wat baie vir u kan beteken. Die naam daarvan is **Higalon** en dit bevat botaniese ekstrakte en ystersulfaat in smaaklose tabletvorm om u bloedsomloop te stimuleer en rooi, lewenskragtige bloed te help bou, sodat u jonger en sterker begin voel en weer lus het vir u werk en sosiale bedrywighede. U kan u nie voorstel hoe baie **Higalon** u kan help nie – stel dit gerus behoorlik op die proef. Kry dus **Higalon** vandag by u apteek en kyk net hoeveel beter dit u laat voel.

Die Rooms-Katolieke Kerk Praat Afrikaans

— DEEL V —

Die Liggaamlike Hemelvaart van Maria

Wanneer die skrywer van die Roomse Afrikaanse pamfletjie, „Maria in die Bybel", direk in sy eerste paragraaf verwys na die Protestantse verwyt dat die Rooms-Katoliek „hierdie dinge glo omdat hulle nooit die Bybel lees nie", dan het hy in der waarheid geen reg om die Protestante hieroor al te veel kwalik te neem nie, om die eenvoudige rede dat „hierdie dinge" ten enemale nie in die Bybel geskrywe staan nie! Dat Maria nie die dood en verderwing van die vlees gesien het nie, is in elk geval nog een van „hierdie dinge" wat deur die Roomse lidmaat geglo MOET word, al staan dit nie in die Bybel nie. Dit MOET geglo word omdat die heilige vader, die pous, dit as dogma afgekondig het.

DR. P. J. THEO KOEKEMOER

Voordat ons hierdie dogma van die liggaamlike hemelvaart van Maria krities bespreek, krities met die maatstaf van die Bybel, sal dit goed wees om eers presies te hoor wat die pous afgekondig het op 1 November 1950. Ons haal die pous se eie woorde hier aan:

„Al hierdie argumente en denke van die heilige vaders en teoloë berus op die Heilige Skrif asof op die diepste grond, en hierdie dinge hou aan ons voor, asof voor ons oë, die goedhartige moeder van God; sy is in noue verband met haar goddelike Seun en het altyd deel aan Sy lot. Om hierdie rede lyk dit feitlik onmoontlik om haar wat Christus ontvang het, aan Hom geboorte geskenk het, met haar melk gevoed het en Hom in haar arms gehou het, asook aan haar bors vasgedruk het, te skei van Hom, wat na haar lewe op hierdie aarde, ofskoon in liggaam van Hom geskei, maar tog nie in gees nie. Aangesien ons Verlosser die Seun van Maria is, kon Hy, aangesien Hy die mees onberispelike Houer van die goddelike wette is, inderdaad nie anders as om ook sy mees geliefde moeder, bo en behalwe die ewige Vader, te eer nie. Nou, aangesien dit moontlik was om haar op so 'n grootse wyse te vereer deur haar te red van die verderf van die graf, moet dit geglo word dat Hy dit wel gedoen het.

Dit moet egter beklemtoon word dat alreeds vanaf die tweede eeu, die maagd Maria deur die heilige vaders voorgehou is as 'n nuwe Eva by 'n nuwe Adam; alhoewel ondergeskik, is sy daadwerklik verbind in daardie stryd teen die vyand van die onderwêreld, 'n stryd wat, soos in die proto-evangelie aangekondig word, sou uitloop op 'n volkome oorwinning op wat betref die sonde en die dood, twee dinge wat altyd met mekaar verbind word in die boek van die apostel van die heidene. Om hierdie rede, soos die verheerlikte opstanding van Christus 'n essensiële deel was, asook die laaste teken van hierdie oorwinning, so moes die gesamentlike stryd van die geseënde maagd en haar Seun, afgesluit word met die verheerliking van haar maagdelike liggaam, want soos dieselfde apostel sê: „Wanneer hierdie verganklike met onverganklikheid beklee is, dan sal vervul word die woord wat gêskrywe is: die dood is verslind in die oorwinning". Daarom het die heilige moeder van God, wat van alle ewigheid verenig is met Jesus Christus, op 'n misterievolle wyse deur die besluit van die verkiesing, onbevlek in haar ontvangenis, onbevlek in haar goddelike moederskap, die goedhartige bondgenote van die Verlosser wat 'n volledige triomf gevier het oor die sonde en sy gevolge, dit eindelik bereik, asof dit die hoogste kroon van al haar voorregte was, dat sy behoue bewaar is van die verderf van die graf en dat sy dus, net soos haar Seun reeds, met liggaam en gees, nadat die dood oorwin is, weggeneem is na die hoogste heerlikheid van die hemel, waar sy daar as koningin kan skitter aan die regterhand van haar Seun, die onsterflike koning van alle eeue.

Aanngesien dan die hele kerk, waarin die gees van waarheid leef, wat haar inderdaad onfeilbaar lei tot vervolmaking van die kennis van die geopenbaarde waarhede, menigvuldiglik deur die loop van die eeue haar geloof getoon het, en aangesien die biskoppe van die hele wêreld daarna vra met 'n byna eenstemmige opinie, dat dan eindelik die waarheid van die liggaamlike opneming van die heilige maagd Maria in die hemel, as dogma van die heilige en katolieke geloof definieer kan word — 'n waarheid wat berus op die Heilige Skrif en vasgewortel is in die hart (gemoedere) van die Christengelowiges, wat deur die liturgie van die kerk van die vroegste tye her-gesanksioneer is en die hoogste mate ooreenstem met alle ander geopenbaarde waarhede, en deur die studie, kennis en wysheid van die teoloë uitstekend ontplooi en verklaar is — dink ons dat die oomblik, aangewys deur die raad van die voorsienigheid van God nou aangebreek het om op plegtige wyse die heerlike voorreg van dieselfde maagd Maria aan te kondig. Daarom, nadat ons herhaalde kere ons smeekgebede tot God gerig het, het ons ook in die lig van die Gees van waarheid aangeroep tot die eer van die almagtige God, wat Sy buitengewone welwillendheid rykelik aan die maagd Maria uitgedeel het — en dit tot eer van sy Seun, die onsterflike koning van alle geslagte, die oorwinnaar van die sonde en die dood — om die eer van die heilige moeder te vermeerder en tot die blydskap en vreugde van die hele Kerk.

Op gesag van onse Heer, Jesus Christus, van die heilige apostels Petrus en Paulus en op ons gesag, kondig ons aan, verklaar en omskryf ons dat dit as dogma geopenbaar is, naamlik dat die onbevlekte moeder van God Maria-altyd-maagd, na voltooiing van haar lewe op aarde, met liggaam en siel na die hemelse glorie opgeneem is. Om hierdie rede, as iemand uit eie beweging sou waag om dit of te ontken of in twyfel te trek wat deur ons bepaal is (mag God dit verhoed) laat hy dan weet dat hy dadelik van die heilige en katolieke geloof afgewyk het". Aldus Pous Pius XII.

Wat sal ons Protestante dan van „al hierdie dinge" sê? Ons noem net 'n paar van die dinge wat ons werklik verontrus, omdat dit uit hierdie een enkele dogma duidelik word hoe diep die kloof is waaroor Rome die brug met die eenrigtingverkeer wil daarstel:

1 —

Die pous beweer dat al hierdie argumente en denke op **die Heilige Skrif** berus. Dat Maria opgevaar het in liggaamlike gestalte is dus iets wat volgens die Bybel is! Watter Bybel? Daar is tog nie twee Bybels nie! In my Bybel kry ek hiervan geen spoor nie. Wie hierdie leerstuk uit die Bybel gaan haal, sal met Skrifverklarings wat grens aan geweld, voor die dag moet

☐ Vervolg op bladsy 26

IN MEMORIAM

In liefdevolle herinnering dink ons terug aan ons ontslape dierbares wat ons vooruitgegaan het en nou rus van hulle arbeid. Ons mis hulle nog steeds, maar treur nie oor hulle soos die ander wat geen hoop het nie. Ons dank God vir wat hulle deur sy genade beteken het.

DE KOCK — Michiel Johannes. In die ouderdom van 75 jaar, na 'n smartlike lyding, ons ontneem op 17 Desember 1966. Gesang 180:5.

Treurende familie.
Eileenstraat 11, Kilnerpark, Pretoria.

DE KOCK — Carel Cornelius. Onverwags van ons weggeneem vir hoër diens in die ouderdom van 56 jaar, op 22 Desember 1966. Gesang 52:9.

Treurende eggenote en kinders.
Eileenstraat 11, Kilnerpark, Pretoria.

DREYER — Andries Johannes Gerhardus. Veertien lange, eensame jare is reeds verby en weer dink ons terug aa die middag van 10 Januarie 1955 toe ons moes afskeid neem van ons liefdevolle eggenoot, vader en oupa.

Verlangende eggenote, kinders en kleinkinders.
Lettie Dreyer.
Gemeente Losberg.

VAN VUUREN—Ons dink terug aan die dag nl. 15 Junie 1968 om 5 uur nm. toe dit die Heer behaag het om van ons weg te neem ons dierbare eggenoot, vader, grootvader en agtergrootvader in die ouderdom van 81 jaar.

Die lyding was groot,
Sy stem is stil,
God dit is U wil.

Bedroefde eggenote, kinders, kleinkinders en agterkleinkinders.

DOODSBERIGTE

Dit het die almagtige God behaag om die siele van ons tans gestorwe broeders en susters wie se name hieronder vermeld word, tot Hom te neem. Hulle liggame is aan die aarde toevertrou in die vaste en sekere hoop van die opstanding tot die ewige lewe deur ons Here Jesus Christus wat die vernederende liggaam aan Sy verheerlikte liggaam gelyk sal maak. Die familie treur oor hulle heengaan en die Hervormde gemeenskap treur saam.

COETZEE — Catharina Magdalena (geb. Van Biljon). Op 28 November 1968, na 'n leeftyd van 74 jaar en na 'n intense lyding van 28 dae, is sy deur die Albeskikker uit hierdie lewe weggeneem. Wat die Here doen is welgedaan. Goddank vir 'n gelukkige huwelikslewe van 5 jaar en 10 maande; goddank vir so 'n vrou en moeder en grootmoeder.

Tot 'n lewe van onbaatsugtige diens en liefdebetoning het sy haar geroepe gevoel. En gedien het sy: haar God, haar kerk, haar geliefdes. Haar heengaan word diep betreur, maar dankend, hopend en vertroos.

G. Coetzee.

Vlakpan, Ottosdal.

VAN DER MERWE — Adriaan Johannes. Op die môre van 28 Oktober 1968 het die Skepper van hemel en aarde baie onverwags uit ons midde weggeneem my geliefde eggenoot in die ouderdom van 76 jaar.

Sy plek is so leeg, maar sy opregtheid van hart, sy mooi glimlag en sy dienende naasteliefde sal ons altyd bybly.

Treurende eggenote J. J. v.d. Merwe.
Irvanestraat 38, Wolmaransstad.

'N BOEK OM TE LEES

De Wederkomste van Christus deur drs. D. Slort. Uitgegee deur T. Wever, Franeker. Prys R2-20. Verkrygbaar by Wever, Stellenbosch.

Op die baie vrae rondom die wederkoms van Christus volgens die Evangelie van Mattheus, Markus en Lukas gaan die skrywer in sy werkie van 160 bladsye in. Vrae soos die volgende word onder oë gesien: Wanneer sal Christus se wederkoms plaasvind? Gaan aan Sy wederkoms die groot verdrukking vooraf? Het die wederkoms alleen betekenis vir die gemeente of ook vir Israel? Het dit ook met die duisendjarige ryk en met die antichris iets te make? Is Israel vir goed as uitverkore volk deur God verwerp?

Omdat die roep: Christus kom! so min in ons dae gehoor word, daarom is hierdie boek nodig en tydig. Daarby kom dat hier die belangrike vrae Bybels goed en verhelderend uiteengesit word.

Na elke hoofstuk is daar 'n lys aantekeninge van geraadpleegde litteratuur. Agterin is 'n teksregister.

Ons kan die boek van drs. Slort sterk aanbeveel. Omdat dit in duidelike taal gestel is, kan ook baie lidmate met vrug daarvan gebruik maak. Laat dit in u boekery nie ontbreek nie.

Joh. Dreyer.

Die Hervormer

AMPTELIKE ORGAAN VAN DIE NED. HERV. KERK VAN AFRIKA

Geregistreer aan die Hoofposkantoor as 'n Nuusblad.

Uitgegee deur die Ned. Herv. Kerk van Afrika.

Intekengeld: 75c. per jaar.

Die blad verskyn in die begin van elke maand. Stukke vir publikasie moet die redakteur op die allerlaaste bereik, veertien dae voor publikasie.

ADVERTENSIETARIEWE:

Geboortes, verlowings, en huwelike R1.00 vir 'n maksimum van 60 woorde, en 2 sent per woord bo 66 woorde, vooruitbetaalbaar.

Doodsberigte en In Memoriams R1.60 per plasing.

Die Advertensiebestuurder,

DIE HERVORMER,

Posbus 171 — Krugersdorp.

Advertensies moet aan die advertensiebestuurder gestuurword nie later nie as die eerste van die maand van publikasie nie.

As 'n foto geplaas moet word: R6.00 ekstra vir die maak van drukkersblok.

Gedruk deur
N.H.W.-PERS,
Humanstraat 55, Krugersdorp.

Amptelike Berigte

AAN ONS KORRESPONDENTE

Uit briewe deur die redakteur ontvang blyk dit dat daar nou verwarring by sommige van ons korrespondente ontstaan het oor die vraag aan wie nou stukke vir publikasie vir Die Hervormer gestuur moet word. Die onsekerheid het ontstaan sedert ds. P. M. Smith, die kompilator van publikasies, aangebied het om met Die Hervormer behulpsaam te wees. Ons wil egter daarop wys dat die redakteur soos tevore alle verantwoordelikheid aanvaar, dat ds. Smith alleen help met die insameling van artikels en met die ordening daarvan in die blad. Dit wil sê dat alle stukke vir publikasie, behalwe advertensies wat direk na die Weeshuisdrukkery op Krugersdorp gaan, direk na die redakteur op Potchefstroom gestuur moet word.

Dan wil ons daarop wys dat dit soms gebeur as stukke vir publikasie nie gou geplaas word nie, dat daar by sommige ontevredenheid is. Die een skryf sy bydrae is seker nie goed nie. Die tweede vra of hy dit na ds. Smith moes gestuur het. Die fout lê gewoonlik by plaasruimte wanneer met sommige uitgawes soos bv. met die herdenking van die Dordtse sinode, die stof daaroor voorkeur moes kry. Dit is maar 'n uitsondering en hoef potensiële bydraers van artikels nie af te sit nie, want ons ontvang nie te veel kopie nie, eerder te min.

— Die Redakteur.

● BEROEPE PREDIKANTE.

Aangeneem:

Prop. S. J. de Beer van Magaliesburg.
Prop. W. J. Steyn van Edenvale.
Prop. F. Beytell na Horison/Ontdekkers.
Prop. G. P. J. Grobler na Dordrecht/Queenstown.
Prop. J. P. Labuschagne na Kroonstad.
Prop. P. van Staden na Wonderfontein.

Bedank:

Prop. F. Beytell na Kimberley.
Prop. S. J. de Beer na Witbank-Suid.
Ds. J. J. Smit na Westonaria.
Prop. W. J. Steyn na Turffontein, Hendrina/Koringfontein en Vanderbylpark.
Prop. J. G. M. Dreyer na Newlands.
Ds. J. P. Snyman na Evander.
Prop. G. P. J. Grobler na Volksrust.
Prop. A. P. Breytenbach na Marble Hall
Ds. A. M. Swanepoel na Pretoria.
Ds. J. S. Marais na Duncanville.
Ds. G. J. van Jaarsveld na Turffontein.
Ds. J. J. C. du Plooy na Ogies en Lichtenburg-Oos.
Ds. H. J. Geyser na Wolmaransstad.
Ds. G. J. J. Roos na Wonderfontein.
Ds. J. J. Smit na Westonaria.
Ds. J. L. van Staden na Rustenburg-Oos.
Prop. J. P. Labuschagne na Kuruman, Witbank-Suid en Vanderbylpark.

● RADIODIENSTE FEBRUARIE 1969.

2 Februarie 7.00 nm. Kortgolf en S.W.A. — Bloemfontein.
9 Februarie 7.00 nm. Medium en F.M. — Pretoria.
19. Februarie 10.30 vm. Kortgolf en S.W.A. — Kaapstad.
23. Februarie 10.30 vm. Medium en F.M. — Potchefstroom.
2 Maart 7.00 nm. Medium en F.M. — Pietersburg.

Oggenddienste 10.15 vm:

4. Februarie. Ds. J. P. J. Wagenaar. — Durban.
11. Februarie. Ds. J. B. J. van Rensburg. — Pietermaritzburg.
18. Februarie. Ds.T.F.J.Dreyer (Jnr.) — Durban.
25. Februarie. Dr. A. J. G. Dreyer. Kaapstad.

Vroeëoggend 6.30 vm. en laat

Aandoordenkings 11.10 nm.:

5. Februarie. Ds. W. J. Roos.
10. Februarie. Ds. M. J. Naude.
22. Februarie. Ds. J. J. Smit.
24. Februarie. Ds. J. A. Jacobs.

Ontwaak my siel:

2 Februarie. Ds. F. H. v.d. Merwe.

☐ Vervolg op bladsy 26

Die Liggaamlike Hemelvaart van Maria

☐ Vervolg van bladsy 23

kom. Die **Skrifuitlegging blyk dus 'n wesensverskil te wees.** In die Skrifverklaring kom andermaal die **Roomse logika** aan die woord: die liggaam van Christus is verheerlik; derhalwe **moes** ook haar liggaam verheerlik word; Christus is die nuwe Adam; derhalwe **moet** sy die nuwe Eva wees.

2 —

Nee, na ons beskeie mening berus hierdie leerstuk veel meer op die tradisie as op die Bybel. In elk geval, hier is geen sprake van „die Skrif alleen" nie; vir Rome is dit in elk geval nie noodsaaklik nie. Dit blyk duidelik dat die pous hom hier beroep op (a) die Heilige Skrif **plus** (b) homself (die pous) **plus** (c) die kerkvaders **plus** (d) die proto-evangelie (oorlewering buite die Bybel om) **plus** (e) die biskoppe **plus** (f) die liturgie van die kerk **plus (g)** die studie, kennis en wysheid van die teoloë **en** tenslotte nog daarby (h) die Gees van Waarheid **en** (i) die gesag van onse Heer, Jesus Christus. Ons kan dus hoogstens sê dat die Roomse Kerk hom beroep op talle dinge waarvan die Bybel **darem een** is; dus **onder andere** op die Skrif. Die Rooms-Katolieke teologie word met reg deur prof. dr. B. J. Engelbrecht gekarakteriseer as die „leer van die plus".

3 —

Teenoor al hierdie plusse van die Roomse Kerk, bely ons: „Ons glo dat die Heilige Skrif die wil van God **volkomelik** bevat en dat alles wat die mens moet glo tot saligheid, daarin **genoegsaam** geleer word. Want aangesien die hele wyse van die diens wat God van ons eis, uitvoerig beskrywe is, is dit aan **geen mens,** al was dit ook die apostels, geoorloof om anders te leer nie as wat ons alreeds geleer word deur die Heilige Skrifte ja, al was dit ook 'n engel uit die hemel, soos die apostel Paulus sê. Want omdat dit verbode is om iets by die Woord van God **by te voeg** of daarvan **weg te laat,** is daardeur duidelik genoeg dat die leer daarvan geheel volmaak en in alle opsigte **volkome** is. En **geen geskrifte van mense,** hoe heilig hulle ookal gewees het, mag met die goddelike Skrifte gelykgestel word nie, of ook die **gewoonte** met die waarheid van God nie — want die waarheid is bo alles — of ook nie die **groot menigte** of die **oudheid** of die **opvolging van tye of persone,** of die **konsilies, verordeninge** of **besluite** nie; want alle mense is uit hulself leuenaars en nietiger as die nietigheid self. Daarom verwerp ons van ganser harte alles wat met hierdie onfeilbare reël nie ooreenkom nie, soos die apostels ons geleer het as hulle sê: Stel die geeste op die proef of hulle uit God is. En ook: As iemand na julle kom en hierdie leer nie bring nie, ontvang hom nie in die huis nie". (Nederlandse Geloofsbelydenis, Artikel 7.)

Die afkodiging van hierdie dogma deur die pous, is opnuut 'n onderstreping, 'n publikasie van die groot verskil tussen ons en die Roomse Kerk. Dit kan met geen praatjies weggepraat word nie, selfs nie eers met die uitdrukking wat soms soetsappig-vroom gebruik word nie: „ons dien tog maar almal een Here!" Die Here wat ons dien wil langs 'n bepaalde weg gedien word, en daardie weg loop beslis nie buite Sy Woord om nie; Hy kan beslis, maar dan ook heel beslis **nie** deur Iemand anders heen gedien word as deur hierdie een Middelaar tusssen God en die mense nie.

Luther het 'n pragtige uitleg gegee van die lofsang van Maria. Hy sê dat ons daarop moet let dat Maria gesê het: My siel maak groot **die Here.** Sy het beslis nie gesê: My siel mak **sigself** groot nie. Die Roomse Kerk het Maria gaan groot maak, so groot dat Maria as die **hemelkoningin** troon aan die regterhand van haar Seun.

Hemelvaart van Maria? Nee, dit ken ons nie. Ons ken slegs 'n ander hemelvaart, die hemelvaart van Jesus Christus. Van hierdie hemelvaart van Jesus sing ons:

„Hef aan u loflied tot Sy eer,
Aanskou die eewge Hemelheer
Wat ingaan in Sy woning.
'n Wolk ontvoer Hom aan die oog,
gejuig begroet Hom daar omhoog,
Hy is die Erekoning".

VEL-JEUK

Beëindig met V.S.A.-ontdekking

Velontsierings aan gesig of liggaam, ekseem, puisies, rooi skurwe jeukende vel, seer jeukvoete kom gou reg met NIXODERM. Stop gejeuk in 'n kits. Antiseptiese aksie genees. Maak vel sag, glad, skoon. Vra aptekers om NIXODERM. Verlewendig u vel. Nuwe grootte slegs 20c.

Amptelike Berigte

☐ Vervolg van bladsy 25

● **Ringsvergaderings:**

Van die volgende Ringsvergaderings word kennis gegee. Ringskribas verstrek verdere besonderhede aan kerkrade.

Ring van:

Bloemfontein: Datum en plek nog nie bepaal nie.

Bronkhorstspruit: 29 en 30 April op Bronkhorstspruit.

Germiston: 1, 2 en 3 Mei op Boksburg.

Heidelberg: 6 en 7 Mei op Vrede.

Johannesburg: 5, 6 en 7 Mei.

Krugersdorp: 26-30 Mei op Magaliesburg.

Kaapland: 6 en 7 Junie op Port Elizabeth.

Losberg: 12-14 Mei op Wonderfontein.

Maquassi: 22-23 April op Ottosdal.

Middelburg: 9 en 10 Mei op Nelspruit.

Noordelike-Pretoria: 12-21 Mei op Witfontein.

Pietermaritzburg: 9-10 Mei op Ladysmith.

Potchefstroom: 8-9 Mei op Potchefstroom-Noord.

Pretoria: 2-5 Junie op Pretoria.

Rhodesië: 12-14 Junie op Umtali.

Rustenburg: 23-24 April, Rustenburg.

Suidwes-Afrika: 18-20 April op Windhoek.

Trichardtsfontein: Datum en plek nog nie bepaal nie.

Vereeniging: 28 April - 2 Mei op Drie Riviere.

Waterberg: 10-11 Junie, Nylstroom.

Zeerust: 12-14 Mei op Sannieshof.

Zoutpansberg: Datum en plek nog nie bepaal nie.

Zuurfontein: 24-26 Maart op Primrose.

BARMHARTIGHEIDSDIENS OF WELSYNSWERK

Ons is van oortuiging dat dit goed is om ook hierdie stuk dienswerk wat ons in die kerk mag verrig telkens weer in die lig van die Woord van God te ondersoek, om ook so meer helderheid te kry oor die oorsprong, aard en doel van ons werk. Hierdie stuk wil nou nie so 'n volledige ondersoek wees nie maar wil alleen gedagtes in hierdie rigting prikkel. Nou het ons bogenoemde opskrif vir hierdie artikel gekies omdat ons reken dat daar tog 'n verskil tussen blote welsynswerk en barmhartigheidsdiens soos die kerk dit verrig aan te wys is. Welsynswerk, so lyk dit vir ons, is barmhartigheidsdiens waar Christus nie die eerste en laaste plek inneem nie. In welsynswerk gaan dit om die mens en sy behoeftes. Die dryfveer agter die werk is die mens, dit gaan oor die verrigting van opheffingswerk. In die diens van barmhartigheid, aan die ander kant, gaan dit nie in die eerste plek om die mens en sy behoeftes nie. Hier gaan dit om die uitvoering van 'n Bybelse opdrag. Nie die mens nie maar die Woord van God is in die middelpunt.

DS. J. H. KOEKEMOER

Wanneer die Bybel nou oor die diens van barmhartigheid praat dan doen die Bybel dit, so lyk dit vir ons, hoofsaaklik in 'n tweeledige sin. Eerstens praat die Bybel oor die barmhartigheid van God. Vergelyk bv. Gen. 3:14, Ex. 20:6, 2 Sam. 24:14, Neh. 1:11,, Neh. 9:19, 9:28, Ps. 25:6, 40:12, 51:3, 77:10; 79:8; 103:4 ens. in die Ou Testament en onder andere Matt. 5:7, 9:13, 18:27, Luk. 1:50, 1:54, 1:72, Rom. 9:23, 11:30, 12:8en 1 Kor. 7:25 in die Nuwe Testament.

Wanneer ons nou al die Skriftuurplaatse oor die barmhartigheid van God nagaan kan ons daaruit enkele gevolgtrekkings maak:

i. God is barmhartig.
ii. Die barmhartigheid van God het betrekking op en is gerig op die mense.
iii. Die mense op wie die barmhartigheid van God gerig is, is sondaar.
iv. God gryp in in hulle nood en ellende.
v. Hy verlos hulle uit hulle nood **sonder hulle toedoen of medewerking.**
vi. Hulle word opgeneem in die genadeverbond van God, hulle word gelowiges, mense wat leef met koers na 'n bestemming toe.

Hieruit vloei dan die Bybelse opdrag aan ons voort. „Wees julle dan ook barmhartig soos julle Vader wat in die hemele is, barmhartig is". Ons barmhartigheid is m.a.w. 'n daad van dankbaarheid. Dit vloei voort uit die feit dat God ons barmhartig was. Dit hou dus in dat ons soos die barmhartige Samaritaan nie alleen mense se nood sal raaksien nie maar ook daarin sal ingryp. En nou beteken dit seker ook dat ons mense van voedsel en klere sal voorsien. Vgl. Jak. 2:15 en 16: „As daar nou 'n broeder of suster naak is en aan die daaglikse voedsel gebrek het, en een uit julle sou vir hulle sê: Gaan heen in vrede, word warm, word versadig, maar julle gee hulle nie wat vir die liggaam nodig is nie — wat baat dit?" Wie egter dink dat sy taak hier ophou ken nie die nood van die wêreld nie, weet nie wat die grond daarvan is nie en het nie kennis geneem van die hele Bybelse opdrag in hierdie verband nie. Ek dink dat die nagmaalsformulier die nood van die mensdom goed en reg saamgevat het deur te sê dat „die oorsaak van ons ewige honger en kommer" die sonde is. Daarom sê die bevestigingsformulier van die diakens dan ook dat die diaken „nie alleen met uiterlike gifte nie, maar ook met vertroostinge uit die Woord van God aan die armes en ellendiges" hulp moet bewys. Vergelyk ook Rom. 12:8 en 2 Kor. 9:7. Jesus Christus moet ook hier verkondig word en die mense moet geleer word dat Christus nie net gevolg word om die spys wat vergaan nie, maar om dit wat bly tot in ewigheid. Jesus Christus is die Brood van die Lewe en wie in Hom glo sal nooit honger of dors kry nie.

Barmhartigheidsdiens is oneindig meer as net bloot die verskaffing van kos en klere. Dit gaan ook om die oorsaak van ons ewige honger en kommer wat Jesus Christus weggeneem het.

Ons kan ook nog die diens van barmhartigheid aflees uit die gebod —jy moet jou naaste liefhê soos jouself. Maar dan goed verstaan, hierdie is die samevatting van die tweede tafel van die wet en dit vloei voort uit die eerste nl. jy moet die Here jou God liefhê met jou hele hart, met jou hele siel en met al jou kragte. Ons bewys nie barmhartigheid in die eerste plek omdat ons bewoë is oor ons naaste in sy nood nie. Ons doen dit as 'n teken van ons dankbaarheid teenoor God omdat Hy ons barmhartig was.

Daarom is dit ook so dat wanneer Jesus die liefde tot God eerste stel Hy dit doen om aan ons duidelik te maak dat die naasteliefde alleen kan groei en bloei en vrug dra in die helder lig van die liefde teenoor God.

In hierdie verband het prof. dr. B. J. Engelbrecht êrens gestel dat hy wat die tweede tafel los van die eerste wil vervul 'n sosialis word of hoogstens 'n humanis maar geen Christen nie. En 'n kerk wat dit doen word 'n vereniging, 'n vereniging vir sosiale dienste, maar is geen kerk meer nie. En as dit so is, dan ontaard ons naasteliefde gou in werkheiligheid en werkgeregtigheid omdat dit nie meer leef uit die Geregtigheid en Heiligheid van God in Jesus Christus nie. Dan wil ons ons naaste dien sonder om God te dien. Paulus sê nou dat alles wat nie uit die geloof is nie, sonde is (Rom. 14:23). Verder leer die Bybel ons ook dat ons nie in ons naaste nie, maar alleen in God kan glo. Naasteliefde los van godsdiens is dus ook sonde en geen werklike en ware vervulling van die wet nie. In hierdie verband het Luther daarom tereg opgemerk dat as daar iemand sou lê wat hulp nodig het en 'n gelowige sou hom help dan sou ons kon sê dit is 'n goeie werk, maar as 'n ongelowige dieselfde hulp aan daardie persoon sou bied, dan sou dit niks anders as afgodery wees nie.

Die twee tafels van die wet behoort tesame. Daarom voeg Jesus by die samevatting van die eerste tafel die tweede. „En die tweede wat hiermee gelyk staan, is: Jy moet jou naaste liefhê soos jouself". In hierdie sin is naastediens tegelyk ook godsdiens. Dan staan dit in diens van God, dan is dit ons daad van dankbaarheid, dan is dit diens van barmhartigheid.

STOP AAMBEIE

Nuwe, Amerikaans geformuleerde CHINAROID stop die pyn en gejeuk van aambeie binne 10 tot 20 minute. Die spesiale, antiseptiese bestanddele laat seer, geswelde weefsels gou krimp en beter voel. Dan kan u in gemak werk, ry, loop en sit. Beëindig u lyding vandag nog. Koop CHINAROID by die apteek.

MAJUBADAG

☐ Vervolg van bladsy 22

Die merkwaardige faset van die oorlog van 1880-1881 was die godsdienstige faset, die feit dat die Transvaalse burgers onder leiding van Kruger as Christene en as nasionaliste opgetree het, dat hulle Gods hand en Gods genade so duidelik gesien het in die gebeure van daardie dae. Dit is nie alleen opvallend nie, maar ook die moeite werd om baie deeglik in ag te neem. Juis in ons dae is dit besonder sinvol want dit word mos deesdae betoog dat Christen-wees juis beteken om internasionalis of integrasionis te wees, om met veragting neer te sien op die eie identiteit en geskiedenis en geestelike erfenis. Die moderne teologie wil juis dat ons almal, in geestelike sin, joiners of hensoppers of laerlêers moet wees want die „moderne teologie" is die godsdienstige handlanger van die groot sosialistiese imperialisme van ons tyd.

Die godsdienstige agtergrond van die oorlog van 1880-1881 word gevorm deur die plegtige belofte van Paardekraal in Desember 1880. Daar het die vadere op 'n heel besondere wyse hulleself, hulle land en volk toegewy aan God die Almagtige. Daar is hulle, deur die belofte, ook toegewy aan die ideaal van die handhawing van die eie van die Afrikaner, die „erfpand der vaderen", soos dit genoem is

Dit is dan ook vanselfsprekend dat die volk in die eerste plek God gedank het vir die oorwinnings en nie die generaals nie. Met die eerste groot geleentheid op Desember 1881 het die volk andermaal te Paardekraal byeengekom. By daardie geleentheid het vise-president Kruger die woord gevoer en onder andere gesê:

„Tans is ons op hierdie plek rustig byeen, u met u eggenotes en kinders, om God te dank en fees te vier oor die oorwinning wat aan ons geskenk is. Ja, ook u eggenotes en kinders verbly hulle met reg, want ek het hulle menigmaal op die knieë gesien die Here biddend vir eggenote, vaders of broers, aan wie hulle toegeroep het: Gaan op en stry vir ons land en ons vryheid. Ja, baie het op die slagveld gebly, maar die bloed wat aldaar gestort is, is dierbaar in die oog van die Here. En nou is ons byeen om die Here te dank vir Sy weldade aan ons bewys. Laat ons tog nie meer van die Here afwyk nie, want hierdie klippe wat deur ons opgehoop is, sal teen ons getuig as ons Hom weer verlaat . . . Die Here het ons tot hiertoe gelei. Laat ons dus in ons lewe wat volg aan Hom getrou bly en Hom dien. Laat dit geskied tot beskaming van die goddelose en die huigelaars . . . "

Die oorwinning van Majuba was en is die antwoord op die plegtige belofte van Paardekraal. Dit was 'n bevestiging van die ideaal van die Afrikaner om as 'n eie volk voort te bestaan: as draer van die Christelike beskawing, as 'n besondere volk wat op sy manier sy geestesgoedere wou opbou en handhaaf.

By Paardekraal is 'n gelofte afgelê — by Majuba, in die kruitrook, blyk dit dat die volk nie tevergeefs op God gebou het nie. So het die oorlog van 1880-1881 die geboorte-uur van die Christelik-nasionale bewussyn van die Afrikaner geword. Een van die groot, beslissende momente in ons volk se lang geskiedenis in Afrika.

Ons behoort Majuba nie te vergeet nie. Dit is en bly een van die keerpunte in die geskiedenis van die Afrikaner, een van die momente wat ons gemaak het tot wat ons is een van die momente waarheen ons voortdurend kan terugkeer vir inspirasie.

Majuba en Paardekraal — dit is deel van die kompas van Christelik-nasionale Afrikaner se mooiste erfenis.

Die Kerk op die Platteland

☐ Vervolg van bladsy 21

stede is dit wel gering. Hier sal miskien gewys moet word op die wanopvatting wat ons dikwels hoor. As gevolg van die weinig sosiale misstande op die platteland word daar dikwels gesê dat die nood op die platteland nie so hoog is as in die stede nie. Hierdie stelling sou geregverdig wees as die kerk 'n sosiale instelling is wat in die wêreld geplaas is om alle sosiale ongeregtigheid weg te neem. In die kerk gaan dit egter nie hierom nie. In die kerk gaan dit om die verkondiging van die blye evangelie. Dit gaan om die verkondiging dat elke mens 'n wese is wat in sonde ontvang en gebore is en alleen tot saligheid kan kom deur Jesus Christus. Vir die kerk is die nood van die mens nie primêr sy sosiale ongeregtigheid nie, maar sy sonde. Dit beteken elke mens, is 'n mens in nood. Dat op elke plek waar daar mense is, instede of platteland die nood ewe hoog is.

(Word vervolg)

AANDAG
ALLE PROSTAATKLIER LYERS

Hier is 'n nuwe geneesmiddel vir die prostaatklier Onmiddellik verligting en langdurend vir slegs R2-90

Regstreeks van

MEV. R. MULLER,
Krugerspos,
Lydenburg.

MONUMENTE
EN
GRAFSTENE

GEMAAK UIT DIE
BESTE PRETORIA - GRANIET
Word afgelewer en opgerig op enige dorp en plaas

PRYSE NA ELKEEN SE VERMOË

Pryse en Katalogus
op aanvraag !

J. E. P. ROODE
POSBUS 163 — FOON 306
ERMELO

VERGROTINGS
in
LEWENSKLEUR
van u eie
KIEKIE of NEGATIEF

W. E. CAREY
APTEKER
Posbus 177 — Krugersdorp

Pyn se Moses . . .

OTTO se

VYF - AKSIE SENUWEE PYNPOEIERS

PRYS: 17½c. en 37½c.

Nie net 'n gewone Hoofpyn Poeier nie.

Seker die enigste pynpoeier met vyf bestanddele en elkeen vir 'n sekere doel.

Duisende word elke dag vervaardig en verkoop. Is u een van die verbruikers? Indien nie, probeer **Otto's** vir Hoofpyn, Jig, Rumatiek, Verkoue, Heupjig Koorsagtigheid en enige ander pyn.

Otto's verlig pyn binne enige oomblikke. **Otto's** bring genesing aan en verban pyn. **Otto's** kalmeer en voed die senuwees. **Otto's** breek verkoue en koors.

As daar nie pyn en moeilikheid in die wêreld was nie, sou alles uit pret bestaan het. Ongelukkig is die grootste vyand PYN. Die vyande van alles wat leef en asem haal. Ja, pyn wat genot vernietig, die lewe bemoei en swartgalligheid verwek en selfs kan lei tot senuweewrakke. Maar vra uself of dit nodig is in die moderne wêreld? Nee, glad nie! Hou net 'n pakkie **Otto** se poeiers byderhand, die vyfaksie poeier, wat pyn se moses bly, die senuwees kalmeer en lewenslustigheid verskaf.

Na jare van navorsingswerk

bied ons u aan

OTTO SE BOEGOE EN JENEVER PILLE

OM DIE NIERE EN DIE BLAAS TE REINIG

Prys: 35c

in smaaklose Pil vorm, is dit 'n heel ander storie. Die Pille is saamgestel grotendeels uit die ekstrakte van Boegoe en Jenever met ander stowwe. Boegoe en Jenever is welbekend. Ook die mediese waarde en smaak. Maar om die bloed, lewer en blaas te suiwer tesame met die sagte lakseermiddel. Besonder goed vir Jig en Rumatiese leiers om die Pille saam met Otto se vyfkasie senuwee en pynpoeiers te gebruik.

Dr. Collin se Pille

Prys: 45c

VIR GAL EN LEWER

Blakende gesondheid is die teenoorgestelde van die volgende klagtes:

Nare hoofpyne, gal aanvalle, bitter mond, aangepakte tong, hardlywigheid, vlekke voor d'e oë, opgeblaasde gevoel, lusteloosheid, sooibrand, geel gelaat.

DIE OORSAAK:

Lewer, Gal en Hardlywigheid.

Gal vloeistof word deur die lewer vervaardig, en is noodsaaklik om die kos wat ons eet in 'n ryk vloeistof te help verander. Gedeelte hiervan word deur die wand van die ingewande in die bloedstroom opgeneem, wat dan krag en energie aan die liggaam verskaf. Terselfdertyd is gal vloeistof ook die natuurlike lakseermiddel en behoedmiddel, dit verhoed die onnatuurlike vergaan van voedselware in die ingewande.

Die lewer kan te veel of te min gal vervaardig en dan volg al die vermelde moeilikhede.

Oor ryke voedsel, gemengde etes, te veel vleis, vet, en gebak veroorsaak oortollinge gal wat dan in die galblaas bewaar word, en dan volg al die bekende kwale bo vermeld.

Word te min gal vervaardig, is dit gewoonlik hardlywigheid en 'n bleek gelaatskleur.

Dit is hoe dr. Collins se pille saamgestel is om albei, lewer en galblaas te reinig en u van die klagtes te verlos. Sterk lakseer middels soos kasterolie, ens., is slegs tydelike verligting.

Vir oortollige gal, wat alles veroorsaak behalwe hardlywigheid, is die behandeling stadig maar seker. Dr. Collin se pille. — Neem een pil drie keer per dag na ete vir 3-4 dae. Dan een pil soggens en saans vir 7 dae. Neem elke pil saam met 'n glas vol water. Hardlywigheid kan verhoed word deur 6-8 glase water gedurende die dag te drink dan met slapenstyd een of twee Dr. Collin se Pille.

Onthou: Dr. Collin se Pille vir Lewer en Gal moeilikhede.

OTTO se TIEMIE STROOP

Prys: 25c

Die Kleinspan se Vriend

Vir Hoes, Kroep, Verkoue, Koors, Kinkhoes en enige bors aandoeninge. Dié is seker die enigste Tiemie Stroop so bemark vir die gebruik van Babas en Kindertjies.

Tiemie bevat die gesonde ontsmettingsmiddel naamlik „Thymol" wat kroepagtige borskwale dadelik verlig deur die slym vloeibaar te maak en verstoppings in die lugpype te voorkom. Bestanddele word ook by die smaakvolle stroop gevoeg om koors te breek, slym op te bring, hoes te bestry en hardlywigheid te voorkom. Kindersiektes laat u skrik, maar met **Otto se Tiemie Stroop** is u heelveilig vernaam as kinders vals verkoues het met tande kry.

Dié middel is uitstekend vir Babas en Kinders tot 8-10 jaar en dit is smaakvol.

Senuwees! Senuwees!

DIE ALOMBEKENDE KLAGTE IN DIE MODERNE WÊRELD

DIE ANWOORD:

DIE GEURIGE ROOI SROOP!

OTTO SE SENUWEE EN VERSTERKINGSMIDDEL

Die algemene versterkingsmiddel vir lusteloostheid, senuweeswakheid, slegte eetlus, bloedarmoede, slaaploosheid, moegheid, bewerigheid en 'n snaakse gevoel op die maag.

Wel, indien u so voel, is **Otto se Senuwee en Versterkingsmiddel** u enigste toevlug.

Die Brein en Rugmurg is die hoof senustelsel „Hulle voedsel is ryk, skoon bloed". Vanuit die ruggraat sprei die hele senuweestel, elk bedoel vir 'n sekere deel van die liggaam. Word een of ander senuwee gesteur of ooreis, dan volg die bovermelde kwale, gekenmerk deur die kortgebondenheid.

Die toevlug — Otto se Senuwee en Versterkingsmiddel.

DIE PRYS: 65c.
vir 32 dosis.

Weier a.u.b. plaasvervangers, dring aan op die egte met hierdie geregistreerde handelsmerk. Oral verkrygbaar of direk van Apteker.

G. FOURIE — POSBUS 762 — PIETERMARITZBURG

Rembrandt VAN RIJN
FILTER DE LUXE

Elke Sigaret
'n Meesterstuk

Produk van Suid-Afrika

WFA 1050